

สันแสงฉาน: การล่มสลายของเจ้าฟ้าไทใหญ่เมืองสี่ป้อ

อัครเดช เขยไย*

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาการใช้วิถีชีวิตและการล่มสลายของเจ้าฟ้าไทใหญ่ โดยยกกรณีของเจ้าฟ้าเมืองสี่ป้อ ผลการศึกษาพบว่าเมืองสี่ป้อเป็นเมืองของชาวไทใหญ่ ในอดีตมีชื่อว่า “องค์ป่อง” ตามพงศาวดารกล่าวว่า เมืององค์ป่องเป็นนครรัฐที่ปกครองด้วยระบบเจ้าฟ้ามา ยาวนานกว่า 2,000 ปี ซึ่งเมืองสี่ป้อยังมีเจ้าฟ้ามาตั้งแต่ 59 ปีก่อนคริสตกาล คือ เจ้าขุนคำซอ จนถึง ค.ศ.1960 คือ เจ้าจาแสง เจ้าฟ้าองค์สุดท้ายของเมืองสี่ป้อ รวมทั้งสิ้น 95 องค์ นอกจากนี้เมืองสี่ป้อและพม่ายังเป็นพันธมิตรกันต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน แต่การที่นายพลเนวินได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองมาอยู่ในกองทัพพม่า ในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ.1962 เพื่อสกัดกั้นการใช้สิทธิในการถอนตัวออกจากสหภาพของรัฐบาลพม่า ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสี่ป้อชาวไทใหญ่ และพม่าอยู่ในสถานะที่ไม่ดีมากนัก เนื่องจากนายพลเนวินได้ใช้กำลังเข้าปราบปรามในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย ยกเลิกระบบการปกครองของท้องถิ่นอย่างระบบเจ้าฟ้าของกลุ่มคนไต ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จับปืนลุกขึ้นสู้กับรัฐบาลพม่า หนึ่งในนั้นคือ กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ที่มีเจ้าฟ้าหรือผู้ปกครองเดิมเป็นผู้นำสำคัญ

คำสำคัญ: เมืองสี่ป้อ, เจ้าฟ้า, ไทใหญ่, สันแสงฉาน

---

* สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีจากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เมื่อพ.ศ.2567

บทนำ

เมื่อไม่นานมานี้ พม่าเผชิญกับความไม่สงบจากสงครามกลางเมืองในประเทศซึ่งเกิดขึ้นในปีค.ศ.2021 พลเอกอาวุโส มิน อ่อง หล่าย ได้ทำการรัฐประหาร จึงส่งผลให้เกิดการต่อต้านทั้งจากประชาชนและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ กลุ่มต่อต้านที่สำคัญกลุ่มหนึ่งก็คือ กองกำลังของไทใหญ่ ชาวสงครามกลางเมืองที่กลุ่มไทใหญ่เป็นกองกำลังต่อต้านนี้ชวนให้เราตั้งคำถามถึงความเป็นมาย้อนกลับไปในอดีตว่ามีความสัมพันธ์กับรัฐพม่าอย่างไร ดังนั้น บทความนี้ต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของไทใหญ่ โดยจะอภิปรายตั้งแต่การใช้วิถีชีวิตจนไปถึงการล่มสลายของเจ้าฟ้าไทใหญ่ โดยยกรณิของเจ้าฟ้าเมืองสี่ป้อ รวมไปถึงการก่อกำเนิดกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่

ไทใหญ่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขาสลับซับซ้อนปกคลุมด้วยป่าไม้ มีการกล่าวถึงตำนานความเป็นมาของไทใหญ่บางส่วน เช่น อัครมเหสีเจ้าฟ้าองค์หนึ่งชื่อนางเกษนิทรครรรักษ์แก้หม่มผ้ากำมะหยี่สีแดง มินกถิลลังก่า (หัสติลิงค์) ตัวใหญ่ตัวหนึ่งบินมาเห็นนางอัครมเหสีสำคัญว่าเป็นก้อนเนื้อจึงโฉบลงมาคาบนางนำเอาไว้บนคาบปไม้จิวใหญ่ และให้กำเนิดทารกชายมีชื่อว่าขุนแสงอุตึง ด้วยเหตุที่นางอัครมเหสีถูกนกถิลลังก่าคาบบินมากลางท้องฟ้านางรู้สึก “เป็นไข้หัวเมา” เหนื่อยแดดเหนื่อยลม ดินแดนนั้นจึงถูกเรียกว่า “เมืองเมา” ตำนานเกี่ยวกับขุนลู ขุนไล ที่ได้ไต่บันไดลงมาจากฟ้ามาครองเมืองฮี เมืองฮ่า เมืองลา ริมฝั่งโขง ทั้งสองได้แบ่งเขตกันปกครอง ขุนลูหลวงหวานเครือขุนเครือข้ายอยู่เมืองฮีเมืองฮ่า ขุนไล ขำมน้ำโขงไปปากหน้า ขุนลูครองเมืองมาสามชั่วคน จนมีลูกถึง 100 คน หลาน 1,000 คน เหลน 30,000 คน ลูกหลานขุนลู ขุนไล ได้สืบเชื้อสายและครองเมืองต่างๆ¹

ช่วงเวลา 1,000 ปีแรกของรัฐในพม่า คือระยะเวลาระหว่างการตั้งราชอาณาจักรพุกาม ประมาณค.ศ.849 และการล่มสลายของกษัตริย์ราชวงศ์คองบองในค.ศ.1885 นั้น แบ่งออกได้เป็นช่วงระยะเวลาระหว่างยุคทองแห่งพุกามซึ่งสิ้นสุดลงในค.ศ.1287 จากนั้นนับเป็นเวลา 300 ปีที่ไม่มีการปกครอง รัฐต่างๆ ล้วนแย่งชิงอำนาจกัน จากนั้นแล้วจึงถึงการเริ่มต้นตั้งรัฐสมัยใหม่ของราชวงศ์พันฟูตองอู (ค.ศ.1587-1752) และราชวงศ์คองบอง (ค.ศ.1752-1885) โครงสร้างของรัฐยุคก่อนการตกเป็นอาณานิคมมีวิวัฒนาการมาจากแบบแผนที่ที่วางไว้โดยผู้ก่อตั้งรัฐในสมัยพุกาม สมัยพันฟูตองอู และราชวงศ์คองบอง สำหรับสมัยพุกามนั้นมีการจำแนก

---

¹ ฉลาดชัย รมิตานนท์, วิระดา สมสวัสดิ์ และ เรณู วิชาศิลป์, บรรณาธิการ. *ไท TAI*, (เชียงใหม่: มิ่งเมือง, 2541).

อาณาเขตเป็น 4 ประเภท คือ 1.ส่วนกลาง 2.เขตตั้งรกรากอันดับรอง 3.ป้อมยุทธศาสตร์ และ 4. บริเวณเมืองขึ้น “ต่างดาว” ส่วนกลางนับว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักร ด้วยการควบคุมระบบ การชลประทานจากที่นี่ ทำให้รัฐส่วนกลางสามารถหาเงินและแรงงานได้อย่างมากมาย อีกทั้งยังสามารถควบคุมอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้อย่างดีด้วย เขตตั้งรกรากอันดับรองลงไปซึ่งอยู่ทางชายแดนตะวันตกของประเทศนั้น แม้ไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจนักแต่ก็อาจจะมีการค้าขายกันอยู่บ้าง รัฐยุคพุกามจะมีดินแดนที่จำกัดเพราะมีดินแดนที่ได้มาจากการศึกษาเรียกว่า เมืองขึ้นที่อยู่ทางใต้ของบริเวณตอนกลางเพิ่มขึ้นมา ในตอนปลายสมัยก่อนตกเป็นอาณานิคม บริเวณนี้ได้กลายมาเป็นหัวใจของราชอาณาจักร บริเวณเหล่านี้มีตั้งแต่เมืองแปร ลุ่มแม่น้ำอิระวดีและคอคอดกระ แต่จะเป็นที่โต้แย้งกันอยู่ว่าเวลานั้นอำนาจของส่วนกลางอยู่ที่ใด อาณาเขตที่ ถือว่าเป็นบริเวณเมืองขึ้นนั้นรวมไปถึงบริเวณที่ปัจจุบันนี้เรียกว่ารัฐฉานด้วย ภายหลังรัฐฉานจะมี เจ้าผู้ครองที่เข้ามาแทนที่ราชวงศ์พุกามในระหว่างช่วงต่อสมัยอังวะ²

เรื่องการขึ้นสู่อำนาจของเมืองต้องอุสมันโดยตรงกับการยกทัพรุกรานดินแดนอังวะ ประเทศของเจ้าฟ้าฉาน อันนำมาสู่การเสื่อมอำนาจของราชสำนักอังวะ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ มิใช่มีแต่เพียงเมืองต้องอุทานั้นที่อาศัยโอกาสที่ราชสำนักอังวะอ่อนแอในการสร้างสมอำนาจ และขยายฐานกำลังคน ผู้ปกครองเมืองแปรก็เป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีความมุ่งมั่นที่จะสถาปนา อำนาจเป็นใหญ่แทนที่กษัตริย์แห่งราชสำนักอังวะเดิม ดังจะเห็นได้จากกรณีที่พระเจ้าตะโด มินสอว์แห่งเมืองแปร เลือกที่จะร่วมมือกับเจ้าฟ้าฉานสะโลนในการโจมตีกรุงอังวะ อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุดพระเจ้าตะโดมินสอว์ไม่สามารถรักษาราชบัลลังก์ใหม่ของตนที่กรุงอังวะได้ นอกจากนั้นยังต้องพ่ายแพ้และเสียเมืองแปรของพระองค์ให้แก่เจ้าฟ้าฉานในปี ค.ศ.1532 แม้ว่า พระเจ้านรปติ พระราชโอรสของพระเจ้าตะโดมินสอว์จะได้รับแต่งตั้งจากเจ้าฟ้ารัฐฉานให้ครอง เมืองแปรต่อไป แต่ก็ต้องตกอยู่ภายใต้ปริมณฑลอำนาจของเจ้าฟ้าฉาน ในช่วงครึ่งแรกของ คริสต์ศตวรรษที่ 16 จะเห็นได้ว่าเจ้าฟ้ารัฐฉานมีกำลังอำนาจอย่างมาก ตลอดรัชกาลพระเจ้ามิน จีโย และรัชกาลพระเจ้าพระเจ้าตะเบงชเวตี้ เจ้าฟ้าฉานยังคงมีปริมณฑลอำนาจครอบคลุม ดินแดนพม่าตอนบน ลงมาจนถึงเมืองแปรในดินแดนพม่าตอนกลาง กว่าที่พระเจ้าตะเบงชเวตี้ จะตีเมืองแปรคืนมาได้ต้องใช้เวลาพอสมควรและโจมตีหลายครั้งจึงสำเร็จในปี ค.ศ.1541 เจ้า

---

² เทย์เลอร์ โรเบิร์ต เอช. *รัฐในพม่า*, บรรณาธิการแปล, พรธมนงาม เก้าธรรมสาร, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2550)

ฟ้ารัฐฉานขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์ที่เมืองอังวะสืบกันต่อมาหลายรัชกาลจนปี ค.ศ.1554 เมื่อพระเจ้าบุเรงนองเริ่มเปิดฉากรุกขยายอำนาจสู่หัวเมืองทางตอนใน³

ชาวไทใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณทิศตะวันตกของมณฑลยูนนานและในบริเวณตอนเหนือของประเทศพม่า ตลอดลุ่มแม่น้ำโขง สาละวิน และส่วนบนของอิรวดีเลยไปทางทิศตะวันตกของพม่า จนถึงบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย ได้อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มานานกว่า 1,000 ปีแล้ว จนมีการพัฒนาเป็นรัฐเจ้าฟ้าที่มีหลายเมือง มีการแต่งงานระหว่างลูกหลานเจ้าฟ้าเมืองต่างๆ มีการต่อสู้สงครามกันไปมาระหว่างเมืองต่างๆ และมีการหลอมหลวมโดยการแต่งงาน การเข้ารับราชการของชาวไทใหญ่ที่เข้ามาในอาณาจักรพุกาม และได้อาศัยโอกาสความอ่อนแอได้เข้ามาแทรกแซงและขึ้นมาปกครอง โดยพี่น้องชาวไทใหญ่สามคน จนตั้งเป็นอาณาจักรอังวะขึ้นมา และมาถึงการขึ้นมาของราชวงศ์ตองอูที่นำโดยบุเรงนอง ทำให้อาณาจักรไทใหญ่ทั้งหลายจึงถูกลดอำนาจเป็นเพียงเมืองแต่ยังคงอนุญาตให้เจ้าฟ้ารักษาการปกครองของตนสืบราชวงศ์ได้ โดยที่พม่าจะเป็นผู้เลือกและตัดสินใจจะให้รัชทายาทหรือใครเป็นผู้ปกครอง และระยะหลังยังได้ส่งชาวพม่าขึ้นเป็นผู้ปกครองโดยตรงด้วย พระเจ้าบุเรงนองได้นำลัทธิธรรมเนียมแบบพม่าเฉพาะที่เข้ากับประเพณีและการปฏิบัติของศักดินาไทใหญ่มาใช้ในแคว้นไทใหญ่อีกด้วย⁴

การตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าโดยการยึดครองของบุเรงนอง ตลอดจนตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษที่ได้เข้ามาจัดการแบ่งแยกการปกครอง นำมาสู่ความขัดแย้งในพม่าซึ่งมีสาเหตุของความแตกแยกมาจากปมอุดมการณ์ทางการเผ่าพันธุ์นิยมของเผด็จการทหาร ก่อให้เกิดการประท้วงปะทะกันระหว่างผู้คนร่วมดินแดน รัฐฉานเป็นตัวอย่างของความขัดแย้งอันเนื่องมาจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาและเชื้อชาติที่แตกต่างกัน ขบวนการปฏิวัติของชาวไทใหญ่ล้วนมีอุดมการณ์ที่ต้องการแบ่งแยกประเทศ ซึ่งแตกต่างจากชนชาติอื่นที่ต้องการประชาธิปไตยและสิทธิปกครองตนเอง ไฟแห่งอุดมการณ์ถูกจุดขึ้นหลังจากพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ และสืบทอดจากบรรพชนรุ่นนักปฏิวัติรุ่นใหม่ จนเกิดเป็นขบวนการปฏิวัติเลือดใหม่ขึ้นมา และในสมัยที่รัฐฉานตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษนั้น รัฐบาลได้อนุญาตให้เปิดโรง

---

³ ภูมิ สุรเกียรติ, *พลวัตของสงครามไทย-พม่า ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19*, (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

⁴ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2544).

สุบผืนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และจนนำไปสู่ปัญหาการแพร่กระจายของผืนที่เกิดจากปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนในช่วงสงคราม จนการเข้ามาปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลเนวิน⁵

นับจาก ค.ศ.1852 เป็นต้นมาอังกฤษได้พัฒนาพื้นที่พม่าตอนล่างให้เป็นแหล่งเศรษฐกิจ โดยอย่างกึ่งกลายเป็นเมืองศูนย์กลาง ส่วนเมืองพะโคได้รับความสำคัญในแง่ที่สามารถรองรับนโยบายขยายการปลูกข้าวในดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ และยังเป็นแหล่งที่จะหาประโยชน์จากทรัพยากรไม้สักที่มีอยู่อีกจำนวนมาก ส่วนพม่าตอนบนนั้นเมื่ออังกฤษทำสัญญาการค้ากับพม่าใน ค.ศ.1862 ได้มีข้อตกลงร่วมกันว่าให้กษัตริย์พม่ายกเลิกการผูกขาดสินค้าทั้งหมด ยกเว้น ไม้สัก น้ำมัน และอัญมณี ซึ่งอัญมณีที่สำคัญคือหยกกับทับทิม การค้าของอังกฤษกับพม่าตอนล่างรุ่งเรืองขึ้น โดยเฉพาะหลังการเปิดคลองสุเอซ ใน ค.ศ.1869 ที่ช่วยให้การเดินทางระหว่างยุโรปกับเอเชียมีความรวดเร็วขึ้น เพราะสามารถย่นระยะทางการขนส่งสินค้าจากพม่าไปยังยุโรปได้เกือบครึ่งของระยะทางเดิม จึงมีการตั้งสถานีการค้าขึ้นจำนวนมากในอย่างกึ่งเช่นเดียวกับที่ได้ตั้งไว้แล้วในสิงคโปร์ นอกจากนี้ยังมีการสร้างถนนหนทางและพัฒนาการคมนาคม พม่าตอนล่างจึงค่อยๆ ถูกดึงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกมากกว่าพม่าตอนบน จนกระทั่งอังกฤษรวมพม่าตอนบนได้ในปี ค.ศ.1885 จึงพยายามเชื่อมเศรษฐกิจภายในทั้งหมดให้อยู่ในระบบเดียวกัน⁶

ความเชื่อและความเป็นมาของเจ้าฟ้าไทใหญ่

ชาวไทใหญ่มีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็น “ไซ่ฟ้า หรือ “โอรสสวรรค์” มีการเรียกขานผู้ปกครองสูงสุดของชาวไทใหญ่ว่า “เจ้าฟ้า” ที่หมายถึง “เจ้าแห่งฟ้า ผู้มีอำนาจเหนือฟ้า” ยังมีคำเรียกอย่างอื่นที่แสดงความยิ่งใหญ่ของเจ้าฟ้าและแสดงความเคารพจงรักภักดีของข้าราชการบริพาร เช่น “เจ้าฟ้าหลวง” “เจ้าหลวง” “เจ้าฟ้าครองเมือง” เป็นต้น⁷ ความเชื่อที่มีต่อผู้ปกครองหรือ เจ้าฟ้า ยังถูกเชื่อมโยงถึงเรื่องขุนลูขุนไลที่ลงมาปกครองเมืองฮีเมืองฮ่า หลังจากนั้นก็ไม่มีเจ้าฟ้าองค์ใดลงมาจาก “ฟ้า” อีกเลย และเมืองที่ไร้เจ้าฟ้าครองเมือง ชาวไทใหญ่หรือขุนนาง

⁵ อัครี มูลเมฆ, รัฐฉาน ประวัติศาสตร์การเมืองและการปฏิวัติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2557).

⁶ ธัญญรัตน์ อภิวงค์, *หยกกับเศรษฐกิจพม่าสมัยอาณานิคม (ค.ศ.1885-1948)*, (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548).

⁷ สมพงษ์ วิทยกศักดิ์พันธุ์, *รายงานวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่, (โครงการประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท, 2542)*, น.145.

เสนาอำมาตย์ที่มีความเชื่อในเรื่องบุญบาปมีและอำนาจแห่งฟ้ามาก ก็จะไปเสาะแสวงหาผู้ที่มีเชื้อสายของขุนลูขุนไล เมื่อหาตัวได้แล้วก็จะนำมาแต่งตั้งให้เป็นเจ้าฟ้าครองเมืองต่อไป⁸

เจ้าฟ้ายังเป็นตำแหน่งสูงสุดที่มีอำนาจด้านการทหารและพลเรือน มีพระราชวังที่ประทับที่เรียกว่า “หอคำ” และสถานที่ประทับที่มีกำแพงเมืองคูคลองป้องกันข้าศึกเรียกว่า “เวียง” และเวียงยังถูกสร้างขึ้นอย่างแข็งแรง มีประตูเมืองหลายด้าน มีทางน้ำไหลผ่านเพื่อให้ชาวเมืองได้ดื่มกิน การตั้งเวียงจึงมักตั้งอยู่ที่เป็นชัยภูมิริมแม่น้ำ และด้านหลังของเวียงมักเป็นภูเขาหรือเนินเขาเพื่อให้เป็นปราการป้องกันตามธรรมชาติ และมักจะมีการเปลี่ยนเวียงตามความพอใจของเจ้าฟ้าแต่ละองค์ เช่น กรณีของเจ้าหลวงเสื่อชานฟ้าก็มีการสร้างเวียงถึงสามครั้ง และนอกจากเจ้าฟ้าจะมีตำแหน่งและอำนาจสูงสุดแล้ว ยังต้องสืบสานราชประเพณีที่มีมายาวนาน คือประเพณีการแต่งงานของเจ้าฟ้าไทใหญ่ที่เอกอัครมเหสีต้องเป็นธิดาของเจ้าฟ้าไทใหญ่ด้วยกัน โอรสที่เกิดจากเอกอัครมเหสีเท่านั้นที่มีโอกาสที่จะขึ้นครองราชย์มากที่สุด⁹

การก้าวขึ้นมาใช้อำนาจของชาวไทใหญ่ในพม่า นั้น ประวัติศาสตร์พม่ายังได้พูดถึงการทะเลาะเบาะแว้งกันในหมู่เจ้าฟ้าไทใหญ่ ที่ทำให้พระอนุชาของเจ้าฟ้ากลุ่มหนึ่งเดินทางอพยพมาตั้งเมืองใหม่ในเขตที่ราบลุ่มจอกเซ และได้สวมมิกัดดีต่อพระเจ้านรสีหบดี ราวปี ค.ศ.1260 ได้แต่งงานกับธิดาของเศรษฐีชาวพม่าและมีบุตรสามคนและธิดาหนึ่งคน ประวัติศาสตร์บางฉบับก็กล่าวว่า มีเจ้าฟ้าไทใหญ่ได้พาโอรสเข้าเป็นขุนนางในราชสำนักพุกามและได้รับความไว้วางใจและเป็นที่โปรดปรานของพระเจ้านรสีหบดี ชาวไทใหญ่ “สามพี่น้องไทใหญ่” ที่สวมมิกัดดีต่อกรุงพุกามได้ทำงานอย่างเข้มแข็งจนเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจ อันได้แก่ อสลินคยา ยสาสินจัน และสีหสุ ในปี ค.ศ.1293 มีจารึกว่าไทใหญ่สามพี่น้องได้รับชนะกองทัพเงินด้วยกองทัพที่เข้มแข็งและมีวินัย และหลังจากพระเจ้านรสีหบดีสิ้นพระชนม์ สามพี่น้องไทใหญ่ก็ได้ยกพระเจ้ากยอชวาขึ้นเป็นกษัตริย์ แต่ผู้ที่มีอำนาจในอาณาจักรที่แท้จริงคือสามพี่น้องไทใหญ่¹⁰ และได้มีการย้ายเมืองหลวงจากพุกามและมยินแสงไปที่ทุ่งราบจอกเซ และเลือกอังวะเป็นที่ตั้งเมืองหลวง แต่ต่อมาปี ค.ศ.1312 พระเจ้าสีหสุ (ค.ศ.1312-1324) ได้ตั้งเมืองหลวงที่ปinyaใกล้กับอังวะ พระเจ้าสีหสุซึ่งเป็นหนึ่งในสามพี่น้องไทใหญ่คนสุดท้ายขึ้นเป็นกษัตริย์¹¹

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2544), น.203.

¹¹ เรื่องเดียวกัน.

ในช่วงเวลานี้อาณาจักรเมืองมาทลงกำลังเรืองอำนาจภายใต้การปกครองของเจ้าเสื่อข่านฟ้า เมืองนี้จึงเป็นเสมือนด่านกันไม่ให้จีนเข้ามารุกรานอาณาจักรไทใหญ่ตอนใต้ได้ เจ้าเสื่อข่านฟ้าได้ส่งลิกจุ่มลายแดงไปยังเมืองปinya เมืองสะแกงเพื่อให้ออมสวามิภักดิ์ กองทัพของเมืองมาทลงก็ได้ยাত্রาเข้าเมืองปinyaและจับพระเจ้านรสุ (ค.ศ.1324-1364) และนำตัวไปยังเมืองมาทลงด้วยในปี ค.ศ.1364 พงศาวดารไทใหญ่กล่าวว่าหลังปีนั้นไปนั้นพม่าได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรเมืองมาทลง ทำให้ชาวพม่าส่วนใหญ่ได้อพยพลงไปยังเมืองตองอู ซึ่งเป็นเมืองที่เพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ราว ค.ศ.1280 เมืองตองอูนี้ต่อมาก็ได้กลายเป็นศูนย์กลางการปกครองอาณาจักรตองอูหรือราชวงศ์ตองอูของพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้และกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่อย่างบุเรงนองของพม่าอย่างแท้จริง¹²

อาณาจักรอังวะยังมีอำนาจเหนืออาณาจักรมอญ ยะไข่ และบางส่วนของอาณาจักรไทใหญ่ตอนเหนือ แม้นในสมัยของพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง (ค.ศ.1401-1422) ในรัชสมัยนี้ อังวะได้เป็นมิตรกับเมืองอ่องป่อง (สีป้อ) และยองห้วยต่อมาในปี ค.ศ.1406 พระองค์ทรงร่วมมือกับกาเลเข้าโจมตีและยึดเมืองยางได้พร้อมจับเจ้าฟ้าเมืองยางประหารชีวิต ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับจีนถึงกับส่งทูตมาเจรจาให้ถอนกองทัพออกไป และต่อมาอีกไม่นานนักอาณาจักรแสนหวีก็ได้ตอบโต้ด้วยการรยกทัพมาตีหมู่บ้านรอบๆ กรุงอังวะและส่งเชลยศึกไปยังกรุงปักกิ่ง อีกทั้งยังไปขอความร่วมมือไปกับพระเจ้าราชาธิราชแห่งอาณาจักรมอญให้ไปปราบปรามกรุงอังวะ¹³

กษัตริย์แห่งกรุงอังวะต่อมาคือ สีหสุ (ค.ศ.1422-1426) ถูกเจ้าฟ้าแห่งอ่องป่อง (สีป้อ) ปลงพระชนม์ กษัตริย์องค์ต่อมาคือพระเจ้ากาเลเยตองโญ (ค.ศ.1426-1427) ที่เจ้าฟ้าอ่องป่องสนับสนุนแต่งตั้งให้ครองราชย์ต่อ แต่ก็อยู่ได้เพียงปีเดียวเท่านั้น องค์ถัดมาคือพระเจ้าเมืองยางสโต (ค.ศ.1427-1440) พระองค์ทรงพยายามที่จะลดอำนาจของหัวเมืองสำคัญๆ เช่น ปินเลตองอู ยเมสิน เป็นต้น แต่ก็ถูกไทใหญ่ต่อต้านอย่างมาก โดยเฉพาะอ่องป่อง (สีป้อ) และยองห้วย¹⁴

สงครามภายในระหว่างหัวเมืองไทใหญ่ต่างๆ ก็ยังคงดำเนินต่อไประหว่างเมืองยองห้วย อ่องป่อง (สีป้อ) เมืองยาง กาเล และเมืองมีดอันเป็นเมืองที่มีเหมืองเพชรพลอยที่ต้องการจะแยกตนเป็นอิสระจากอาณาจักรแสนหวี เจ้าหลวงแห่งเมืองยางได้เข้ายึดอังวะและตั้งโอรส ชื่อเจ้าเสื่อหาญฟ้า (ค.ศ.1527-1543) ขึ้นเป็นกษัตริย์อังวะแทนราชวงศ์อังวะเดิม เจ้าเสื่อหาญฟ้าและพระบิดาได้ยাত্রากองทัพเข้ายึดเมืองแปรในปี ค.ศ.1533 พร้อมกับจับเจ้าฟ้าเมืองแปรเป็น

¹² เรื่องเดียวกัน, น.208-209.

¹³ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, น.210.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, น.211.

เซलयพร้อมกันได้ขับไล่พวกพม่าออกจากเมืองแปรไป อีกหลายปีต่อมากองทัพพม่าได้กลับมาโจมตีเมืองแปรกลับคืนในปี ค.ศ.1542 เจ้าเสื่อหาญฟ้าได้ร่วมมือกับเมืองยาง สีบ้อ เมืองมิด เมืองกอง บ้านหม้อ และยองห้วยเข้าต่อต้านกองทัพของพม่าที่มีพระเจ้าบุเรงนองเป็นแม่ทัพแต่ต้องพ่ายแพ้กลับมา ต่อมาแม่ทัพของราชวงศ์อั้งวะเดิมได้ลอบปลงพระชนม์เจ้าเสื่อหาญฟ้า เจ้าฟ้าแห่งสีบ้อได้ขึ้นครองราชย์ต่อพระนามว่า พระเจ้าคนแมง (ค.ศ.1543-1546) ทรงร่วมมือกับเจ้าไทใหญ่แห่งเมืองยาง เมืองมิด แสนหวิ บ้านหม้อ ยองห้วย และเมืองนาย เข้าโจมตีและยึดเมืองแปรได้อีกครั้งหลังจากขึ้นครองราชย์ได้หนึ่งปี แต่ก็ถูกกองทัพพม่าของพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ (ค.ศ.1531-1550) ตีถอยกลับมา¹⁵

กษัตริย์องค์ต่อมาคือ พระเจ้าเมืองปายนรบตี (ค.ศ.1546-1552) รัชสมัยนี้ เจ้าคำป่าก ฟ้า แห่งแสนหวิได้พยายามขยายอาณาเขตและเข้าตีกรุงอั้งวะ แต่ต้องพ่ายแพ้กลับไป ทั้งยังถูกจับตัวประหารชีวิตอีกด้วย สงครามภายในระหว่างเจ้าฟ้าไทใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่ง และท้ายสุดเมืองสะแกงก็ได้ยกทัพมาตีกรุงอั้งวะ เจ้าเมืองปายนรบตีไม่สามารถสู้ได้จึงทรงหนีไปพึ่งพระเจ้าบุเรงนอง (ค.ศ.1551-1581) กษัตริย์อั้งวะองค์สุดท้ายที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากเมืองยางก็คือ พระเจ้าสีสุจอทิน (ค.ศ.1552-1555) ซึ่งได้ขึ้นครองราชย์เพียงสามปีก็ตกอยู่ใต้อำนาจของพม่า จึงเป็นอันสิ้นสุดของอาณาจักรไทใหญ่ตอนใต้ และเป็นการสิ้นสุดของอาณาจักรไทใหญ่ตอนเหนือและอาณาจักรไทใหญ่อื่นๆ ทั้งหมดด้วย¹⁶

พม่าได้แบ่งเขตปกครองออกเป็น 4 ส่วน แต่ละส่วนเรียกว่า “หฺนุ” มีเจ้าฟ้าปกครองคือ เมืองนาย เมืองยองห้วย เมืองสีบ้อ และเมืองแสนหวิ ส่วนเมืองอื่นๆ ก็เป็นเมืองบริวารของทั้ง 4 เมืองนี้ มีเจ้าฟ้าอ่อนหรือเมียวซาปกครอง เจ้าฟ้าต้องส่งเครื่องบรรณาการหรือที่เรียกว่า “เงินก้นตอ” (ก้นตอ หมายถึง ขอมมาคารวะ) ให้แก่ ขุนหอคำ (กษัตริย์) พม่าปีละ 2 ครั้ง “เงินก้นตอ” ประกอบไปด้วย ดอกไม้ทอง ดอกไม้เงิน ชันทองคำ ชันเงิน ผ้าแพร ฝ้าย เทียน นอกจากนี้แล้ว ยามพม่ามีศึกเจ้าฟ้าต้องเกณฑ์กำลังไปช่วยรบ และราชธิดาของเจ้าฟ้าจะต้องถูกส่งไปเป็น “ขุนนางอ่อน” (นางสนม) ในราชสำนักพม่า และส่งราชบุตรไปเป็นตัวประกัน เพื่อไม่ให้เจ้าฟ้าเอาใจออกห่าง¹⁷

กษัตริย์พม่าแต่ละองค์เมื่อขึ้นมาเถลิงอำนาจก็มักจะเริ่มต้นด้วยการเรียกตัวเจ้าฟ้าไทใหญ่ให้เข้ามาให้สวามิภักดิ์ การสนับสนุนจากเจ้าฟ้าไทใหญ่เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การครอง

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, น.215.

¹⁷ ฉลาดชัย รมิตานนท์ และคณะ, *บรรณาธิการ. ไท TAI*, น.268.

บัลลังก์พม่ามีความมั่นคง ในรัชสมัยพระเจ้าอลองพญา (ค.ศ.1753-1763) หลังจากขึ้นครองราชย์แล้ว พระองค์ทรงออกเสด็จประพาสเมืองไทใหญ่และได้รับการสวมมิกก็่ มีการส่งส่วยบรรณาการมาให้มากมาย และยังทรงแต่งตั้งเจ้าฟ้าไทใหญ่เข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ ในกองทัพพม่าด้วย กลุ่มเจ้าฟ้าไทใหญ่มีความแตกแยกกันอย่างสูง อำนาจจึงแบ่งแยกเป็นไปอย่างกระจัดกระจาย ในแง่หนึ่งความแตกแยกก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือของพม่าเพื่อควบคุมปราบปรามเจ้าฟ้าไทใหญ่ด้วยกันเองที่กบฏต่อบัลลังก์พม่า ขณะเดียวกันพม่าก็นำทหารพม่าขึ้นไปตั้งค่ายทหารใหญ่ โดยเอาเมืองนายเป็นศูนย์กลางการปกครองและควบคุมไทใหญ่ทั้งหมด ทั้งยังตั้งเมืองเล็กเมืองน้อยขึ้นมาให้เป็นอิสระจากเมืองใหญ่เดิม¹⁸ เช่น เมืองมิด แยกออกเป็น ต่อแบ่งน้ำส่น เมืองยงห้วย แยกออกเป็น ล้อจจอก จ่ามก่า เมืองนายแยกออกเป็นเมืองปิ่น เมืองป้อน ลายข้า หมอกใหม่¹⁹ เพื่อให้ง่ายต่อการปกครอง ทั้งส่งขุนนางข้าราชการพม่าไปปกครองโดยตรง²⁰

ในรัชสมัยพระเจ้าธิบอ กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์อลองพญา ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 พระองค์ทรงเก็บภาษีอย่างขูดรีดจากหัวเมืองประเทศราช อีกทั้งยังเป็นกษัตริย์ที่โหดร้ายซึ่งได้สังหารบรรดาเชื้อพระวงศ์และพระมเหสีของพระเจ้ามินดง เพราะหวาดระแวงว่าจะเป็นภัยต่อราชบัลลังก์ โดยบรรดาผู้ที่ถูกสังหารเหล่านี้มีเชื้อสายเจ้าฟ้าจากหัวเมือง “ไต” รวมอยู่ด้วยจำนวนหนึ่ง เช่น มเหสีองค์หนึ่งของพระเจ้ามินดงที่เป็นเชษฐภคินีของเจ้าฟ้าเมืองนาย ขณะนั้นก็ได้ถูกสังหารอย่างทารุณด้วยการให้ช่างเหยียบจนตาย²¹

การต่อต้านเริ่มเป็นไปอย่างรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากการใช้กฎเหล็กที่ทารุณโหดร้ายด้วยการประหารชีวิตเจ้าฟ้าด้วยวิธีให้ช่างเหยียบ การลงโทษเจ้าฟ้าโดยไม่เป็นธรรม การเก็บส่วยบรรณาการที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนหนึ่งจะต้องส่งไปให้แก่พระราชวัง อีกส่วนหนึ่งต้องส่งไปให้กับผู้บังคับบัญชาทหารที่เมืองนาย อีกทั้งยังต้องเสียส่วยบ่อยครั้งจำนวนมาก ซึ่งต้องส่งส่วนทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือการแต่งตั้งเจ้าฟ้า เนื่องจากเจ้าฟ้าใหม่ที่ได้รับการแต่งตั้งต้องนำบรรณาการส่งไปยังราชสำนักเพื่อไปรับการแต่งตั้งด้วยพระองค์เอง สภาพเช่นนี้เองยังผลให้เกิด “ข้าพื่นเจ้า” ขึ้นมากมายหลายแห่ง กลุ่มเสนาอำมาตย์ทั้งหลายที่ถูกส่งไปเก็บส่วยสาอากรจาก

¹⁸ สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, น.218.

¹⁹ ฉลาดชัย รมิตานนท์ และคณะ, *บรรณาการ. ไท TAI*, น.268.

²⁰ สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, น.218.

²¹ สมอชัย พูลสุวรรณ, *รัฐฉาน (เมืองไต): พลวัตชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์สังคมการเมืองร่วมสมัย*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2552), น.128.

ประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ พวกกันหลบหนีเนื่องจากไม่สามารถเก็บส่วยได้ตามจำนวนที่ต้องการได้ บางส่วนได้กลายเป็นกบฏต่อต้านเจ้าฟ้าไทใหญ่เองและต่อต้านพม่าไปในขณะเดียวกัน ดังกรณีขุนสา่งฮ้าย อำมาตย์แห่งเมืองแสนหวี ที่ตั้งตนเป็นกบฏต่อสู้กับเจ้าฟ้าแสนหวี ผู้เป็นเครื่องมือของกษัตริย์พม่ามาปราบปรามชาวไทใหญ่ด้วยกันเอง การต่อสู้ยืดเยื้อมาเป็นเวลากว่า 30 ปี ขุนสา่งฮ้ายได้ตายไปและขุนสา่งจินหรือขุนสา่งตันสูงได้สืบทอดภารกิจนี้ต่อไปจนสามารถโค่นล้มเจ้าฟ้าแสนหวีและปลดแอกไทใหญ่ส่วนหนึ่งออกจากพม่าได้ แต่ก็ก็เป็นช่วงเวลาที่พวกเขาอาณาจักรอังกฤษได้เข้ายึดพม่าและเข้ามาเจรจาขอให้เจ้าฟ้าไทใหญ่ทั้งหมดยอมสวามิภักดิ์²²

อังกฤษได้ผนวกหัวเมืองสองฟากสาละวินเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพม่าตอนบนได้ทั้งหมดเมื่อปี ค.ศ.1887 โดยจัดให้มีการปกครองแยกต่างหากจากดินแดนส่วนที่เรียกว่าพม่าแท้ (Proper Burma) ที่อังกฤษใช้วิธีปกครองโดยตรง²³ และวิธีแบ่งการปกครองดังกล่าวนี้ทำให้ประเทศพม่าถูกจัดการปกครองเป็นแบบเมืองใต้อาณาจักร กษัตริย์พม่าโดนจับกุมและกำจัดราชวงศ์ทั้งหมด ส่วนเมืองไต (รัฐฉาน) ปกครองแบบเมืองภายใต้อารักขา²⁴ อังกฤษยินยอมให้หัวเมืองสองฟากสาละวินยังคงรักษาระบบเจ้าฟ้าปกครองเมืองของตนเองต่อไปได้ ภายใต้การกำกับดูแลของข้าหลวงใหญ่ และให้หัวเมืองเหล่านั้นมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ภายใต้ชื่อ “สหพันธ์รัฐฉาน” (Federation of Shan States) โดยมีสหพันธ์ผู้นำแห่งรัฐฉาน (Federal Council of Shan Chiefs) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าฟ้าเมืองต่างๆ ทำหน้าที่ดูแลกิจการภายในและงบประมาณของรัฐ ความเป็น “รัฐฉาน” ในทางการเมืองจึงเริ่มต้นขึ้นนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา²⁵

ดินแดน “สหพันธ์รัฐฉาน” ภายใต้การปกครองของอังกฤษแบ่งเป็น 2 ส่วน คือภาคเหนือประกอบด้วยเมืองสำคัญ เช่น แสนหวีเหนือ แสนหวีใต้ สีป้อ ต้องแบ่ง ตั้งเมืองหลวงอยู่ที่ล่าเสี้ยว และภาคใต้มีเมืองนาย ยองท่วย หมอกใหม่ เชียงตุง โดยมีตองยีเป็นเมืองหลวง²⁶

²² สมพงษ์ วิทิตศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, น.219.

²³ สมอชัย พูลสุวรรณ, *รัฐฉาน (เมืองไต): พลวัตชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์สังคมการเมืองร่วมสมัย*, น.128-129.

²⁴ อัมพร จิรัฐติกร, *ประวัติศาสตร์นอกกรอบปรัชาติ 55 ปี ขบวนการกู้ชาติไทใหญ่*, (เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558), น.25.

²⁵ สมอชัย พูลสุวรรณ, *รัฐฉาน (เมืองไต): พลวัตชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์สังคมการเมืองร่วมสมัย*, น.129.

²⁶ เรื่องเดียวกันใน

นโยบายแบ่งแยกและปกครองของอังกฤษนี้เองจึงถูกมองว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่สร้างความร้าวฉานระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องด้วยอังกฤษทำให้รัฐพม่าซึ่งเคยมีอำนาจเหนือรัฐชนกลุ่มน้อยอื่นๆ กลายเป็นกับเขตชนกลุ่มน้อย และอังกฤษยังยกระดับกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มให้มีสถานะเหนือกว่าพม่า เช่น สนับสนุนให้ชนกลุ่มน้อยเข้ารับราชการทหารและตำรวจในกรมกองของอังกฤษมากกว่าสนับสนุนชาวพม่า ซึ่งทำให้เกิดความแตกร้างและสร้างศัตรูระหว่างประชาชนในรัฐเดียวกัน เพราะด้วยการใช้ทหารที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นปราบปรามชาวพม่าที่พยายามต่อสู้กับชาวอังกฤษ ทำให้ชาวพม่ารังเกียจและถึงขั้นเกลียดชังกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นฝ่ายเดียวกับอังกฤษมากยิ่งขึ้น²⁷

การปกครองอังกฤษยังได้มอบอาญาสิทธิ หรือที่เรียกว่า ‘Sanads’ ให้กับบรรดาเจ้าฟ้า เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าพวกเขามีอำนาจปกครองเหนือประชาชนในเขตปกครองของตน ไม่ว่าจะในด้านคดีความ งานพลเรือน การราชการ รวมทั้งสิทธิในการแต่งตั้งทายาทผู้สืบทอดอำนาจ นอกจากนี้เจ้าฟ้าจะต้องส่งบรรณาการเป็นรายปี ต้องมอบสิทธิในการบริหารป่าไม้และเหมืองแร่ในอาณาเขตให้กับรัฐบาลอังกฤษในพม่า²⁸

เมืองสีป้อกับวิถีชีวิตของเจ้าฟ้า

เมืองสีป้อเป็นเมืองของชาวไทใหญ่ในอดีตมีชื่อว่า “องค์ป่อง” แต่พม่าเรียกว่าสีป้อ มีชื่อในภาษาบาลีว่า กัมโพชรัฐขององค์ป่องสีป้อ ตามพงศาวดารกล่าวว่าเมืององค์ป่องเป็นนครรัฐที่ปกครองด้วยระบบเจ้าฟ้ามายาวนานกว่า 2,000 ปี ตั้งอยู่ในรัฐฉานค่อนไปทางเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 11,712 ตารางกิโลเมตร และอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 2,325 เมตร ในช่วงที่อังกฤษปกครองแบ่งการปกครองเป็น 4 เมือง คือ เมืองสีป้อ เมืองลอง เมืองตุง และเมืองซำไซ²⁹

ในงานของ มอริส คอลลิส ได้บันทึกในตอนที่มาเยือนเมืองสีป้อ ซึ่งตรงกับช่วงสมัยเจ้าโองจ่าเป็นเจ้าฟ้าเมืองสีป้อไว้ว่า เจ้าโองจ่าเป็นชายร่างเล็ก อายุราว 45 ปี แต่งกายตามแบบชาวไท แต่ตอนรับอย่างอบอุ่นด้วยธรรมเนียมผู้ดีอังกฤษ เป็นผู้ที่ร่ำรวยและทันสมัยที่สุดในรัฐฉาน

---

²⁷ วันดี สันติวุฒิเมธี, *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*, (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.17-18.

²⁸ อัคคี มูลเมฆ, *รัฐฉาน ประวัติศาสตร์การเมืองและการปฏิบัติ*, น.34.

²⁹ อภิสิทธิ์ ประวัติเมือง, *เจ้าฟ้าฉานกับความทรงจำร่วมของชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ต้นศตวรรษที่ 21*, (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2563), น.63.

เมืองสีป้อมีทางรถไฟเชื่อมสู่เมืองมณฑลทะเลย์ ทำให้มีบรรยากาศคอบอลไปด้วยกลิ่นอายของพม่า ที่ตั้งของเมืองสีป้ออยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเพียง 1,000 ฟุต อากาศจึงอบอุ่นกว่าเมืองที่อยู่บนที่ราบสูง³⁰

ในส่วนของหอเมืองสีป้อเป็นอาคารเก่าแก่ที่ใช้จัดงานพิธีสำคัญ และมีเจ้านายชั้นสูงอาศัยอยู่หลายคน เจ้าฟ้าย้ายไปพำนักยังหอใหม่ ซึ่งเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนที่อยู่ใกล้กัน หอใหม่เมืองสีป้อนั้นเป็นอาคารขนาดกลาง สร้างตามแบบบ้านในชนบทของประเทศอังกฤษ หอใหม่จึงมีความสะดวกสบาย แต่หอที่สร้างในสมัยโบราณก็สวยงามอลังการ ซึ่งหอเมืองสีป้อหลังเก่านั้นมีหอคอยตั้งอยู่ที่ประตูทางเข้าสำหรับนักดนตรีหลวงประโคนย์รุ่งและย่ำค่า ท้องพระโรงมีเสาเรียงรายนับไม่ถ้วน การตกแต่งภายในแสดงให้เห็นถึงอดีตอันรุ่งโรจน์ก่อนยุคล่าอาณานิคม เจ้าโองจ่าก็ได้บำรุงรักษาบัลลังก์และเครื่องราชูปโภคทั้งหลายไว้เป็นอย่างดี สิ่งของล้ำค่าเหล่านั้นล้วนเป็นอนุสรณ์แห่งความทรงจำในอดีต³¹

เมืองสีป้อตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคูหรือแม่น้ำมัจฉี มีอาณาเขตทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับเมืองกุดและเมืองมิด ทางทิศเหนือติดกับเมืองตองแปงคอยหลวงหรือเมืองน้ำสั่น และเมืองแสนหวีทางทิศตะวันออกติดเมืองใหญ่ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับเมืองกิ่ง ทางทิศใต้ติดกับเมืองล่อจ๊ก และอาณาเขตทางทิศตะวันตกติดกับเขตเมืองมณฑลทะเลย์ ตามพงศาวดารเมืองสีป้อกล่าวว่า พม่าและเมืองสีป้อเป็นพันธมิตรกันต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน จากการช่วยเหลือกันในยามสงครามหรือจากการสร้างความสัมพันธ์ผ่านการสมรส ซึ่งเมืองสีป้อยังมีเจ้าฟ้ามาตั้งแต่ 59 ปีก่อนคริสตกาล คือ เจ้าขุนคำซอ จนถึง ค.ศ.1960 คือ เจ้าจาแสง เจ้าฟ้าองค์สุดท้ายของเมืองสีป้อ รวมทั้งสิ้น 95 องค์³²

เจ้าจาแสงและมหาเทวีแห่งสีป้อได้ชื่อว่าเป็นคูรักราชนิกุลที่ได้รับความนิยมสูงสุดในบรรดาเมืองไทใหญ่ 30 กว่าแห่ง ส่วนหนึ่งอาจเพราะเจ้าจาแสงเรียนจบจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศ และมุ่งมั่นนำความรู้กลับมาพัฒนาสีป้อ อีกส่วนอาจเป็นเพราะมหาเทวีเป็นชาวต่างชาติ ชาวสีป้อและชาวไทใหญ่ในเมืองอื่นๆ ไม่ค่อยพบเห็น ดังที่โอง คุรรุพ-นิลเซน นักเขียนชาวเดนมาร์ก ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “The Land of the Golden Pagodas” ซึ่งได้เคยไปเยือนเมืองสีป้อในช่วงปลายทศวรรษ 1950 กล่าวเอาไว้ว่า “ที่แรกนั้นชาวบ้านตื่นตระหนกกับ

³⁰ คอลลิส, มอริส. *เจ้าฟ้าแห่งอาทิตย์อัสดง: ความทรงจำจากรัฐฉาน*, น.113-114.

³¹ เรื่องเดียวกัน, น.148.

³² อภิสิทธิ์ ประวัติเมือง, *เจ้าฟ้าฉานกับความทรงจำร่วมของชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ต้นศตวรรษที่ 21*, น.65-66.

การมีเจ้านายฝ่ายหญิงเป็นสตรีชาวยุโรป ในช่วงแรกๆ หลายคนถึงกับตั้งแง่ แต่แล้วไม่นาน กำแพงดังกล่าวก็ถูกทำลายลง ทุกวันนี้มหาเทวีเป็นที่รักและชื่นชมของคนทั้งสี่ป้อซึ่งยอมรับเธอ เป็นพวกเดียวกับพวกเขา”³³

เจ้าจาแสงเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าฟ้าหลวงของสี่ป้อก็ได้พัฒนาการเกษตรของสี่ป้อ และบุกเบิกอุตสาหกรรมเหมืองแร่เข้ามาสู่เมืองสี่ป้อ พระองค์มีความตั้งใจที่จะปฏิรูปการเมือง การปกครองของสี่ป้อเพื่อเปลี่ยนจากระบอบศักดินาที่ชาวบ้านต้องหมอบกราบและคลานเข้าเฝ้า ตลอดเวลาให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ด้วยความรู้สึกรัดอกอดใจมานานกับความเป็นเจ้าฟ้า หลวงผู้ครองเมืองซึ่งมีอำนาจเหนือความเป็นความตายของชาวบ้าน หลังจากได้ไปศึกษาใน สหรัฐอเมริกา 4 ปีเต็ม ได้สัมผัสกับความเสมอภาคที่ได้อาศัยอยู่ในห้องเช่าแบบนักศึกษา ธรรมดาๆ มีเสรีภาพและความสุขที่จะได้อยู่อย่างเสมอภาคกับคนอื่น ๆ ซึ่งเจ้าจาแสงมีความเห็นว่าประชาชนชาวสี่ป้อก็ควรจะมีสิทธิมีเสียงในชีวิตของตนเองเช่นเดียวกับคนทั่วไปในโลกนี้³⁴

เมื่อสำเร็จการศึกษาจากสหรัฐอเมริกากลับมา เจ้าจาแสงจึงตั้งใจที่จะฟื้นฟูความเป็นอยู่ที่เสื่อมถอยลงจากช่วงสงครามให้ดีขึ้นโดยเร็วที่สุด เช่น ตั้งเป้าที่จะต้องปรับปรุงการ ทำสวนส้ม ต้องปรับปรุงระบบชลประทานเพื่อส่งน้ำเข้าไร่นา ต้องซ่อมแซมถนนสายต่างๆ รวมทั้ง ฟื้นฟูอุตสาหกรรมในครัวเรือน เจ้าจาแสงยังได้ปลดข้าราชการระดับสูง 2 คน ออกจากตำแหน่ง ในข้อหาคอร์รัปชันและใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่ผิด ทั้งๆ ที่การให้สินน้ำใจแก่ข้าราชการถือเป็นเรื่องที่ธรรมดาอยู่ในรัฐฉาน

ส่วนงานเทศกาลทำบุญไหว้พระหรืองานปอยเป็นงานเทศกาลที่มีการเล่นพนันกัน ซึ่ง จะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจและต่อประชาชน เจ้าจาแสงจึงได้ยอมให้มิงานปอยในสี่ป้อได้เพียงปี ละ 2 ครั้ง ขณะที่แสนหวียอมจัดงานปีละหลายครั้ง ตามปกติรายได้จากการพนันในงานปอย เหล่านี้จะตกเป็นของเจ้าฟ้าหลวงผู้ครองนครรัฐ แต่กลับกันเจ้าจาแสงไม่ต้องการเงินที่ได้มาจาก ราษฎรที่ยากจนอยู่แล้ว จึงได้ตั้งกองทุนการกุศลขึ้นแล้วนำเงินดังกล่าวที่ได้มาเข้ากองทุนทั้งหมด ทำให้บรรดาเจ้าฟ้าหลวงเมืองไทใหญ่อื่นๆ ไม่พอใจ³⁵

³³ อ่างใน, สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์, สัน “อิงเง่ ชาร์เจนท์” มหาเทวีองค์สุดท้ายแห่ง สี่ป้อ เจ้าของผลงาน “สันแสงฉาน” อันลือลั่น, ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG.COM. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_100890 (เข้าถึงวันที่ 18 กันยายน 2566)

³⁴ ซาเจนท์, อิงเง่. สันแสงฉาน, แปลโดย, มนันยา, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2553), น.81-82.

³⁵ ซาเจนท์, อิงเง่. สันแสงฉาน, น.84-85.

ในด้านกรรมสิทธิ์ที่นา เจ้าจาแสงได้ยกที่นาทุกผืนให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ชาวนาผู้ทำกิน ซึ่งแต่เดิมที่นาเป็นหมิ่นๆ ไร่ ของสีป้อเป็นกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมของเจ้าฟ้าหลวง จึงทำให้เกษตรกรทุกคนในแคว้นสีป้อเกิดความปลาบปลื้ม แต่กลับทำให้งองทัพบพม่าไม่พอใจ³⁶

อิงเง่ ซาเจนท์ เป็นนักเรียนทุนจากประเทศออสเตรเลีย ได้พบรักกับเจ้าจาแสงที่มหาวิทยาลัยด้านเหมืองแร่โคโลราโด (The Colorado School of Mines) และเรียนจบด้านวิศวกรรมเหมืองแร่ ทั้งสองได้แต่งงานกันในปี ค.ศ.1953 จากนั้นจึงเดินทางกลับมายังรัฐฉาน โดยได้มีการสถาปนาอิงเง่ ซาเจนท์ ขึ้นเป็นมหาเทวี หรือ เจ้าสุจันทร มหาเทวี แต่ชาวเมืองสีป้อมักเรียกเธอว่า “เจ้าแม่”³⁷ อิงเง่ได้เปิดโรงเรียนสามภาษา คือ ไทใหญ่ พม่า และอังกฤษ สำหรับเด็กเล็กใกล้ๆ หอตะวันออก โดยใช้เงินจากมูลนิธิสีป้อสอวา ที่ได้มาจากการจัดการทรัพย์สินที่เจ้าจาแสงตั้งขึ้นเพื่อการกุศลโดยเฉพาะ และมีสุจันทรเป็นผู้ดูแล³⁸

เมื่อครั้งที่เจ้าจาแสงถูกจับตัวไป จนกระทั่งปี ค.ศ.1964 อิงเง่ ซาเจนท์ จึงตัดสินใจพาลูกทั้งสอง คือ ‘เจ้าเคนรี’ และ ‘เจ้ามายารี’ เดินทางออกจากเมียนมามากลับไปรัฐโคโลราโดและแต่งงานใหม่อีกครั้ง เธอและสามี นายโฮวาร์ด เซอร์เจน ได้ก่อตั้งองค์กร Burma Lifeline เพื่อทำงานการกุศลช่วยเหลือประชาชนจากพม่า โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามเขตชายแดนปัจจุบันแม้จะล่องเลยมามีเวลาเกือบ 60 กว่าปีนับตั้งแต่ นายพลเนวินยึดอำนาจและเจ้าจาแสงถูกจับตัวไป แต่ในทุกๆ ปี อดีตมหาเทวีแห่งสีป้อและธิดาทั้งสองยังคงเขียนจดหมายถึงรัฐบาลพม่า รวมถึงรัฐบาลตั้งแสง เพื่อทวงถามชะตากรรมของเจ้าจาแสง แต่จนถึงทุกวันนี้ก็ยังไม่ได้รับคำตอบใดๆ³⁹

บทบาทของเจ้านางสุจันทรต่อสังคมสามารถเห็นได้เด่นชัด หลังจากเจ้านางสุจันทรได้รับคัดเลือกเป็นประธานสมาคมแม่และเด็ก เจ้านางสุจันทรได้ริเริ่มพัฒนาสวัสดิภาพและอนามัยแม่และเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายลดอัตราการตายของเด็กในครรภ์และหลังคลอด รวมถึงให้

---

³⁶ ซาเจนท์, อิงเง่. *สันแสงฉาน*, น.191.

³⁷ ร้อยเรื่องเมืองล้านนา, “อิงเง่ เซอร์เจน” มหาเทวีชาวยุโรป แห่งราชสำนักสีป้อ, เชียงใหม่นิวส์. สืบค้นจาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1338827> (เข้าถึงวันที่ 10 มิถุนายน 2567).

³⁸ ซาเจนท์, อิงเง่. *สันแสงฉาน*, หน้า 196.

³⁹ ร้อยเรื่องเมืองล้านนา, “อิงเง่ เซอร์เจน” มหาเทวีชาวยุโรป แห่งราชสำนักสีป้อ, เชียงใหม่นิวส์. สืบค้นจาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1338827> (เข้าถึงวันที่ 10 มิถุนายน 2567).

การดูแลแม่และเด็กก่อนคลอดและหลังคลอด นอกจากนี้เจ้านางสุจันท์ได้ลงพื้นที่ไปยังหมู่บ้านต่างๆ ในสี่ป้อ เพื่อตรวจสอบและเก็บข้อมูลชีวิตความเป็นอยู่ของแม่และเด็กที่ยากลำบาก และพบว่าเด็กเกิดมาแล้วเสียชีวิตจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นขาดสารอาหารหรือป่วยตาย จากการเก็บข้อมูลทำให้เกิดความคิดที่จะพัฒนางานด้านสาธารณสุขของผู้หญิง โดยมีการดัดแปลงสถานผดุงครรภ์เดิมให้มีความทันสมัย และเปลี่ยนชื่อเป็น “สถานผดุงครรภ์และอนามัยแม่และเด็ก” และยังมีภารกิจพยาบาลผดุงครรภ์ และจัดอนามัยสัญจรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็กไปยังพื้นที่ต่างๆ ในสี่ป้อ ในด้านการหารายได้เข้าสมาคม เจ้านางสุจันท์ได้มีการจัดหารายได้เข้าสมาคมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ขอเงินสนับสนุนจากเจ้าฟ้า พ่อค้า เจ้าของโรงสี และจัดฉายหนัง จัดการแข่งขันฟุตบอล ประกวดดนตรี เป็นต้น⁴⁰ เจ้าจาแสงและสุจันท์ร่วมกันพัฒนานครรัฐสี่ป้อ ทั้งด้านการเกษตรกรรม สาธารณสุข การศึกษา เพื่อให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การล่มสลายของเจ้าฟ้าไทใหญ่

การเข้ามาของทหารพม่าในดินแดนรัฐฉานทำให้ชาวไทใหญ่จำนวนมากไม่พอใจ และรู้สึกว่าได้ได้รับความเดือดร้อน ในช่วงเวลานั้นเป็นเวลาเดียวกับที่สัญญาปางโหลงใกล้ครบกำหนดสิบปี ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1956 ชาวไทใหญ่ผู้รักชาติจำนวนมากกว่า 150 คน มาร่วมชุมนุมกันที่เมืองใหญ่ ในจำนวนนี้มีทั้งตัวแทนของเจ้าฟ้า นักศึกษา และชาวนา พวกเขาชุมนุมกันเพื่อประท้วงต่อพฤติกรรมของทหารพม่าที่อ้างว่าเข้ามายังรัฐฉานเพื่อปราบปรามกองกำลังของก๊กมินตั๋ง แต่แท้จริงกลับมาทำการกดขี่ขูดรีดชาวบ้าน และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1957 มีการชุมนุมทั่วไปตามเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน เพื่อสนับสนุนเจ้าฟ้าไทใหญ่ในการแยกตัวเป็นอิสระ⁴¹

ขบวนการปฏิวัติในรัฐฉานเริ่มต้นขึ้นในค.ศ.1958 เมื่อความพยายามเรียกร้องโดยสันติให้กับประชาชนล้มเหลว ชาวนานมองว่าถึงเวลาแล้วที่จะถอนตัวออกจากสหภาพ ในความเป็นจริงแม้ว่าการถอนตัวดังกล่าวสามารถจะทำได้ดังที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ในทางการเมืองกลับเป็นไปได้ เนื่องจากผู้นำพม่าคิดว่าการสูญเสียรัฐฉานเท่ากับการปล่อยให้ดินแดนที่มีพื้นที่ถึง 1 ใน 4 ของสหภาพที่มีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากศาลหลุดลอยไป ทำให้ประชาชนจึง

⁴⁰ จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, *สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย: การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว*, (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), น.149.

⁴¹ อัมพร จิรัฐติกร, *ประวัติศาสตร์นอกกรอบรัฐชาติ 55 ปี ขบวนการกู้ชาติไทใหญ่*, น.37.

ตัดสินใจที่จะปกป้องอิสรภาพและสิทธิตามระบบประชาธิปไตยของตนด้วยการลุกขึ้นจับอาวุธเพื่อต่อต้านพม่า⁴²

ในวันที่ 2 มีนาคม ปี ค.ศ.1962 นายพลเนวินนำกำลังทหารยึดอำนาจของรัฐบาลอนุที่มาจากการเลือกตั้งล้มล้างรัฐธรรมนูญ⁴³ ซึ่งเป้าหมายหลักที่นายพลเนวินทำรัฐประหารก็เพื่อสกัดกั้นการใช้สิทธิในการถอนตัว (Right secession) ออกจากสหภาพของรัฐฉาน⁴⁴ รัฐบาลพม่าภายใต้การนำของนายพลเนวินได้พยายามลดบทบาทเจ้าฟ้าไต โดยการโอนอำนาจของเจ้าฟ้าให้ไปอยู่ภายใต้รัฐบาลแห่งรัฐฉาน (Government of the Shan States) โดยนโยบายได้มาจากการประชุมที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ.1959 ที่เมืองตองยี สารสำคัญในการประชุมคือ เจ้าฟ้าชาวไตทั้งหมดจะต้องสละอำนาจที่มีตั้งแต่ครั้งอดีตพร้อมทั้งโอนทรัพย์สินสมบัติของตนให้กับรัฐบาลแห่งรัฐฉาน โดยทางรัฐบาลจะแลกเปลี่ยนโดยการให้เงินบำนาญเลี้ยงชีพให้แก่เจ้าฟ้า⁴⁵

เมื่อลอำนาจทางการเมืองของเจ้าฟ้าลงได้ก็มีการปฏิบัติการทางทหารของนายพลเนวินที่สั่งการให้จับกุมเจ้าฟ้าชาวไตและผู้นำชาวคะเรนนี้ทั้งสิ้น 36 คน พร้อมกับรัฐมนตรีอีก 5 คน หลังการจับกุมตัวได้มีเจ้าฟ้าสองคนที่หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย คือ เจ้าจาแสง เจ้าฟ้าเมืองสีป้อ และเจ้าส่วยแตก เจ้าฟ้าเมืองยองห้วย ผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีคนแรกของพม่า กรณีเจ้าส่วยแตกนั้น 8 เดือนต่อมา ทางกรมพม่าได้แจ้งต่อเจ้าข้างผู้เป็นบุตรชายว่า เจ้าส่วยแตกได้เสียชีวิตแล้วด้วยสาเหตุหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ในขณะที่เจ้าจาแสงไม่มีใครทราบข่าวคราวเลยหลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น⁴⁶

ก่อนหน้าที่เนวินจะยึดอำนาจนั้น เจ้าส่วยแตกดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีคนแรกของประเทศพม่า ในหนังสือ “The White Umbrella” ได้กล่าวไว้ว่า ในงานพิธีศพของเจ้าส่วยแตกที่จัดขึ้นที่วังหยองห้วยมีประชาชนจำนวนมาก ทั้งชาวไทยใหญ่ชาวพื้นเมืองที่เดินเท้ามาจากภูเขาอันห่างไกลเป็นเวลาหลายวันเพื่อมาเคารพศพของเจ้าส่วยแตกเป็นครั้งสุดท้าย ภาพของ

---

⁴² อัคริ มุลเมฆ, รัฐฉาน ประวัติศาสตร์การเมืองและการปฏิวัติ, หน้า 97.

⁴³ สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์, ลีน “อิงเง่ ชาร์เจนท์” มหาเทวเรืองค์สุดท้ายแห่งสีป้อ เจ้าของผลงาน “ลีนแสงฉาน” อันลือลั่น, ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG.COM. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_100890 (เข้าถึงวันที่ 18 กันยายน 2566).

⁴⁴ พลโทเจ้ายอดศึก, นิพัทธ์พร เฟ็งแก้ว, และนवलแก้ว บูรพวัฒน์, *ปลายขอบฟ้าฉาน: บันทึกการต่อสู้ทางการเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า*, น.36.

⁴⁵ อัมพร จิรัฐติกร, *ประวัติศาสตร์นอกกรอบรัฐชาติ 55 ปี ขบวนการกู้ชาติไทใหญ่*, น.96.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, น.97.

ผู้คนจำนวนมากที่มาร่วมงานศพของเจ้าฟ้าองค์นี้กลายเป็นภาพที่แสดงออกถึงการต่อต้านไม่ยอมรับกองทัพพม่าโดยปราศจากอาวุธ เป็นงานศพเจ้าฟ้าที่จัดอย่างยิ่งใหญ่สมเกียรติและเป็นครั้งสุดท้ายที่ได้เห็นในรัฐฉาน⁴⁷

อีกหนึ่งเจ้าฟ้าที่ชีวิตพลิกผันนั้นคือ “เจ้าจายหลวงแห่งเมืองเชียงตุง” เมืองใหญ่สำคัญอันดับต้นๆ ของรัฐฉาน เจ้าจายหลวงที่สำเร็จการศึกษามาจากต่างประเทศและเพิ่งได้ขึ้นบริหารเมืองเชียงตุงเพียง 15 ปี ถูกเนวินจับกุมขังเป็นเวลา 6 ปี ที่คุกอินเส่ง มรสุมชีวิตของเขายังไม่จบเพียงแค่นั้น ถึงแม้จะได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระก็ตาม แต่ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้เดินทางกลับเชียงตุง ต้องใช้ชีวิตอยู่ที่ย่างกุ้งจนวาระสุดท้าย เจ้าจายหลวงวัย 70 ปี สิ้นพระชนม์ที่ย่างกุ้งเมื่อปี ค.ศ.1997 โดยไม่มีโอกาสได้เห็นบ้านเกิด เป็นการปิดฉากเจ้าฟ้าองค์สุดท้ายแห่งเชียงตุง⁴⁸

ส่วนเจ้าจาแสง เจ้าฟ้าสีป้อ เมืองทางเหนือได้หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย ในวันที่เนวินยึดอำนาจ อิงเง่ ซาร์เจนท์ หรือ เจ้าสุจันทริมหาเทวี ชายาของเจ้าจาแสงเชื่อว่า เจ้าจาแสงนั้นถูกทหารของเนวินจับตัวไป เพราะหลังถูกจับตัวไปไม่นานได้รับจดหมายข้อความสั้นๆ จากเจ้าจาแสงที่ระบุว่า ถูกจับตัวไว้ที่กระตอมแห่งหนึ่ง แต่เมื่อหลายปีผ่านไปก็ไม่ได้รับข่าวของเจ้าฟ้าสีป้ออีกเลย เจ้าสุจันทริจึงได้พาธิดาทั้งสอง ซึ่งก็คือ “เจ้าเกนรี” และ “เจ้ามายารี” เดินทางออกจากพม่า ใช้ชีวิตอยู่ที่สหรัฐอเมริกาจนถึงปัจจุบัน⁴⁹

หลังจากเนวินได้เป็นใหญ่ในกองทัพก็เริ่มเกิดการขมเหงรังแกชาวเขาเผ่าต่างๆ เจ้าจาแสงและบรรดาผู้ครองนครรัฐต่างๆ ไม่มีอำนาจใดๆ ในการปกป้องคนของพวกตนจากการข่มเหงของทหารพม่าที่มาระรานชนชาติต่างๆ ราวกับไม่ใช่ผู้คุ้มครองดูแลพี่น้องร่วมชาติหากแต่ทำเหมือนศัตรูผู้เข้ายึดครอง เจ้าจาแสงเคยได้รับรายงานว่า พวกชาวบ้านที่น้ำลานเมืองกิ่งและกะละหว่ถูกทหารพม่าปล้นสะดม ผู้คนถูกเข่นฆ่า และพวกผู้หญิงถูกข่มขืน ครั้งหนึ่งที่เจ้าจาแสงมาทรงงานใกล้เมืองน้ำลาน ได้เดินทางไปถึงที่เกิดเหตุและทันได้เห็นหมู่บ้านซึ่งถูกเผายังมีควันลอยกรุ่น เจ้าจาแสงได้สั่งให้คณะสำรวจช่วยเหลือพวกชาวบ้าน หลายครอบครัวถูกกวาดเอาทรัพย์สินไปหมด พวกผู้ชายก็ถูกจับกุมเอาตัวไปใช้แรงงาน เจ้าจาแสงยังเคยร้องเรียนไปทางกองทัพแต่ก็ถูกปฏิเสธ⁵⁰

⁴⁷ หมอกเต๋หว่า, *เรื่องเล่าจากรัฐฉาน ‘หอเจ้าฟ้า’ ในความทรงจำ*,

สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=9596>, (เข้าถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2566)

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁰ ซาเจนท์, อิงเง่. *สิ้นแสงฉาน*, น.239.

หนึ่งวันก่อนนายพลเนวินทำรัฐประหาร เจ้าจาแสงทรงเดินทางด้วยเครื่องบินไปเข้าประชุมรัฐสภาที่กรุงย่างกุ้ง จากนั้นก็กลับไปที่ตั้งใจ เพื่อเยี่ยมใช้พระพี่นางซึ่งประชวรหนัก เจ้าจาแสงจึงยังไม่ทราบถึงเหตุการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น และเสด็จออกตั้งแต่เช้าเพื่อขึ้นเครื่องบินไปยังสนามบินลำเสี้ยวประจำสี่ป้อ แต่เมื่อมาถึงประตูเมืองต้องจีบทางหลวงสู่เมืองเฮโฮ ทหารที่ตั้งด่านอยู่ก่อนแล้วก็เรียกให้รถยนต์พระที่นั่งของเจ้าจาแสงจอด มีคนพบเห็นพระองค์เป็นครั้งสุดท้ายว่าถูกทหารอาวุธครบมือควบคุมตัวไป⁵¹

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นกองทัพพม่าก็แผ่อำนาจเข้ามาในบริเวณโดยรอบเมืองสี่ป้อ ยิ่งขึ้นเรื่อยๆ กองทัพไปตั้งค่ายอยู่ตามจุดยุทธศาสตร์หลายต่อหลายแห่ง อย่างเช่นสองฟากสะพานข้ามแม่น้ำน้ำดู ที่สถานีรถไฟ และตลอดช่วงถนน 3 สายซึ่งทอดเข้าสู่ตัวเมืองสี่ป้อ รวมทั้งบนเขาชมวิว ในที่สุดกองทัพอากาศก็มาตั้งฐานปฏิบัติการที่สี่ป้อโดยมีกำลังพลเป็นเฮลิคอปเตอร์ 1 ลำ และเครื่องบินขับไล่อีก 6 ลำ และแล้วข่าวก็แพร่สะพัดออกไปว่ากองทัพอากาศมาตั้งฐานปฏิบัติการที่นั่น ก็เพราะต้องการจะค้นหาเครื่องบินเล็กไม่ปรากฏสัญชาติลำหนึ่งซึ่งน่าจะลงจอดทางบริเวณตอนเหนือของสี่ป้อ ที่เชิงเขาซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของพวกปะหล่อง ชาวบ้านปะหล่องคนหนึ่งซึ่งกลับจากการเก็บใบชาในไร่ได้แจ้งเหตุแก่หัวหน้าของพวกตนว่าเห็นเครื่องบินลำดังกล่าว และใช้เวลาตั้งครึ่งก่อนวันเพ็ญจัดและเปิดประตูเครื่องบินเข้าไปดูว่ามีคนรอดชีวิตหรือไม่ แต่ก็เปิดเข้าไปไม่ได้ กองทัพพม่าซึ่งหาตัววันรายงานเครื่องบินลาดตระเวนไม่ปรากฏสัญชาติปรากฏตัวขึ้นที่โนนที่นี้บ่อยครั้งอยู่แล้ว จึงสั่งการให้ค้นหาเครื่องบินลำนั้นโดยเร็ว เครื่องบินและกองกำลังภาคพื้นดินออกตรวจค้นบริเวณดังกล่าวอยู่ 2 วันโดยว่าจ้างชาวปะหล่องเก็บชาคนนั้นให้นำทาง ทว่าก็ไม่มีใครพบร่องรอยไม่ว่าจะเป็นเครื่องบินหรือหลักฐานอื่นใด ในที่สุดปะหล่องจอมกะล่อนผู้นั้นจึงยอมสารภาพว่า กุเรื่องขึ้นมาเองเนื่องจากชี้แจงเก็บใบชาจึงเถลไถลไปแอบนอนเสีย เมื่อตกเย็นเก็บใบชาไม่ได้กลัวจะมีความผิดจึงโกหกเรื่องเห็นเครื่องบินลึกลับขึ้นเพื่อเอาตัวรอด กองทัพพม่ารู้สึกขายหน้ากับเรื่องนี้มากจึงปิดเรื่องนี้เป็นความลับสุดยอด ส่วนชะตากรรมของปะหล่องกะล่อนผู้นั้นก็กลายเป็นความลับสุดยอดไปด้วยเช่นกัน คือไม่มีใครได้เห็นหน้าค่าตาเขาอีกเลยนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา⁵²

---

⁵¹ สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์, *สิ้น "อิงเง่ ชาร์เจนท์" มหาเทวองค์สุดท้ายแห่งสี่ป้อ เจ้าของผลงาน "สิ้นแสงฉาน" อันลือลั่น*, ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG.COM. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_100890 (เข้าถึงวันที่ 18 กันยายน 2566)

⁵² ชาเจนท์, อิงเง่. *สิ้นแสงฉาน*, น.244.

เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ทหารพม่าได้ถอนกำลังออกจากจุดยุทธศาสตร์ต่างๆ ในเมืองสี่
ป้อมกลับไปอยู่ที่ตั้งค่ายใหญ่ เจ้าจาแสงทรงนำเรื่องความทารุณโหดร้ายหรือการข่มเหงรังแก ผู้คน
ของทหารพม่าเข้าที่ประชุมคณะมนตรีแห่งรัฐฉาน อันมีสถานะเป็นรัฐบาลอย่างเป็นทางการนับ
แต่ที่บรรดาเจ้าฟ้าหลวงแห่งนครรัฐต่างๆ ในรัฐฉานได้มอบอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารนครรัฐ
ของตนให้แก่ทางการไปหมดแล้ว เรื่องที่จาแสงทรงนำเข้าสู่สมานตรีของรัฐฉานไม่ใช่เรื่องแปลก
ประหลาด เพราะสมาชิกสมานตรีทั้ง 66 คนต่างก็อภิปรายถึงความเลวร้ายของทหารพม่า
คล้ายๆ กับที่พระองค์ล้วนได้ยินได้ฟังมาเช่นกัน เจ้าจาแสงตำหนิตัวเองที่ไม่ได้ใส่ใจต่อการ
แสวงหาอำนาจของเนวิน และไม่ได้สะกิดใจว่าเรื่องนี้จะนำไปสู่อำนาจเผด็จการ ถ้าพระองค์
เฉลียวลดาใจเสียแต่แรกก็คงไม่ต้องมาติดอยู่ในกระท่อมเป็นนักโทษ แล้วก็คงไม่ต้องหวาดกลัว
แทนพระชายาและพระธิดาทั้งสองว่าจะต้องเผชิญกับชะตากรรมใดบ้างในอนาคต⁵³

นอกจากนี้ ส่างลวินคนสนิทซึ่งเนวินไว้เนื้อเชื่อใจ ได้มายื่นข้อเสนอเรื่องอิสรภาพให้
เจ้าจาแสง และพยายามทำตัวเป็นกันเองด้วยการเรียกเจ้าจาแสงด้วยคำว่าเจ้าฟ้าภาษาพม่า
“ส่อวาจิ” ส่างลวินสนทนากับเจ้าจาแสงว่า “เออล่ะถ้าอย่างนั้นข้าเจ้าจะทูลตรงๆ เลยก็แล้วกัน
บางที่ท่านได้ฟังข้อเสนอของเราแล้วก็อาจจะรีบรับสั่งตอบก็ได้” และกล่าวว่า “ถ้าท่านไม่ยอมให้
ความร่วมมือกับเราจนแล้วจนรอดสภาคณะปฏิวัติอาจตั้งข้อหาทรยศต่อชาติก็ได้นะ...ระวังองค์
ไว้ด้วย”⁵⁴ ส่างลวินข่มขู่เจ้าจาแสงว่า “เช่นท่านให้เงินอุดหนุนกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ท่านมี
ข้อตกลงลับๆ กับองค์การซีดี แล้วท่านก็วางแผนจะแยกรัฐฉานเป็นอิสระจากสหภาพพม่า ท่าน
เป็นผู้ทรยศต่อชาติ”⁵⁵

นอกจากนี้ ส่างลวินยังได้ข่มขู่เจ้าจาแสงด้วยการเอาชานาและลูกๆ ของเจ้าจาแสง
มาอ้าง ทำให้เจ้าจาแสงต้องอ่อนตามน้ำไป เจ้าจาแสงทรงรับกระดาศมาแล้วทรงพระดำเนินไป
ยังมุมด้านหนึ่งกระท่อม ซึ่งพอจะมีแสงสว่างลอดเข้ามาได้ แล้วลงมืออ่านข้อความในกระดาศซึ่ง
เตรียมมาให้ลงพระนาม เมื่ออ่านจบ เจ้าจาแสงก็ปฏิเสธที่จะลงนาม “เราไม่เห็นด้วยกับข้อความ
ในเอกสารแผ่นนี้เราจะไม่ยอมเซ็นชื่อเด็ดขาดหัวเด็ดตีนขาดยังงี้ก็ไม่เซ็น”⁵⁶ ต่อมาหนังสือพิมพ์

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 245.

⁵⁴ อ้างใน, ซาเจนท์, อิงเจ้. *สิ้นแสงฉาน*, น.268-269.

⁵⁵ อ้างใน, เรื่องเดียวกัน.

⁵⁶ อ้างใน, ซาเจนท์, อิงเจ้. *สิ้นแสงฉาน*, น.270.

รายงานภาษาพม่าหลายฉบับได้พาดพิงกันว่า “เจ้าฟ้าหลวงแห่งนครรัฐสืบโป่ไม่ได้ถูกกองทัพพม่าจับตัวไป ไม่มีใครรู้ว่าหายตัวไปไหน”⁵⁷

สุจันทรีซึ่งอยู่ที่สืบโป่ พยายามสืบหาว่านายพลเนวินนำตัวเจ้าจาแสงไปไว้ที่ไหน แต่ก็ถูกทหารจับตัวอย่างไม่คาดสายตา ทั้งยังไม่ได้รับคำตอบที่แน่ชัดว่าตกลงแล้วเจ้าจาแสงยังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่หรือจากไปแล้ว จนวันหนึ่งสุจันทรีตัดสินใจพาพระธิดาคือ มายรีและเกนรีเดินทางเข้าไปพำนักที่กรุงย่างกุ้ง เพื่อจะได้สืบข่าวอย่างละเอียดได้มากขึ้น

นอกจากนี้ แม้สุจันทรีได้พยายามทวงความยุติธรรมถึงชีวิตของเจ้าจาแสงจากนายพลเนวิน แต่นายพลเนวินและบรรดาทหารก็ไม่เคยให้คำตอบที่ว่า “เจ้าจาแสงสบายดี” และถูกกักตัวไว้ในที่ปลอดภัยแห่งหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น ทหารระดับใหญ่โตบางรายกลับบอกว่า “เจ้าจาแสงไม่เคยถูกควบคุมตัว” ด้วยซ้ำ ส่วน “โบเสตจะ” อดีตนักการเมืองพม่าเล่าให้สุจันทรีทราบถึงข่าวร้ายว่า เจ้าจาแสงถูกทหารปลงพระชนม์ไปแล้วไม่นานหลังถูกควบคุมตัวที่ค่ายทหารบาตูเมี้ยวทางเหนือของตองจี

เมื่อสถานการณ์เลวร้ายลงเรื่อยๆ ในท้ายสุด สุจันทรีจึงต้องพามายรีและเกนรีออกจากพม่ากลับไปยังออสเตรเลีย จากนั้นก็ได้ทำงานที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรเลียอยู่สักพัก ระหว่างนั้น “อิงเง่” ได้รู้จักและคุ้นเคยกับครอบครัวของโสภาค สุวรรณ นักเขียนชื่อดังของไทย เนื่องจากบิดาของโสภาครับราชการในสถานเอกอัครราชทูตที่นั่น เป็นที่มาของนวนิยายเรื่อง “เกนรี มายรี” ของโสภาค

ปี ค.ศ.1966 อิงเง่และทายาททั้งสองเดินทางไปตั้งรกรากที่สหรัฐอเมริกา เธอแต่งงานกับโฮวาร์ด “แทด” ในปี ค.ศ.1968 แม้ชีวิตที่นครรัฐสืบโป่จะจบลง แต่อิงเง่ยังคงผูกพันกับชาวสืบโป่ เธอเขียนหนังสือ “Twilight Over Burma: My Life as a Shan Princess” แปลเป็นภาษาไทยในชื่อ “สิ้นแสงฉาน” บอกเล่าชีวิตของเธอและเจ้าจาแสง ควบคู่กับการตีแผ่ความโหดร้ายของเผด็จการทหารยุคนายพลเนวิน อิงเง่ ซาเจนท์ เสียชีวิตเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2023 ในวัย 91 ปี ทิ้งเรื่องราวยุครุ่งเรืองของนครรัฐสืบโป่แห่งรัฐฉาน ไว้ให้ผู้คนทั่วโลกได้จดจำและนึกถึง⁵⁸

---

⁵⁷ อ่างโน, เรื่องเดียวกัน.

⁵⁸ สุทธาธินี จิตรกรรมไทย เจียจันทรพงษ์, สิ้น “อิงเง่ ซาร์เจนท์” มหาเทววงศ์สุดท้ายแห่งสืบโป่ เจ้าของผลงาน “สิ้นแสงฉาน” อันลือลั่น, ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG.COM. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_100890 (เข้าถึงวันที่ 18 กันยายน 2566)

เนื่องด้วยนายพลเนวินมีนโยบายที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ จะแยกตัวเป็นอิสระ และได้แสดงความคิดเห็นต่อการตั้งเป็นรัฐอิสระของชนกลุ่มน้อยหลังการ ทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ.1962 ว่า “รัฐบาลไม่สามารถประนีประนอมให้ชนกลุ่ม น้อย คิดเล็กเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของสหภาพพม่าได้” นโยบายที่นายพลเนวินเลือก ใช้ในการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยก็คือ การใช้กำลังเข้าปราบปรามในพื้นที่ชนกลุ่มน้อยและ ประกาศใช้ยุทธวิธีตัดสี่ (Four Cuts) คือ ตัดเส้นเลือดสำคัญ 4 เส้นของฝ่ายกองกำลังชนกลุ่ม น้อย ประกอบด้วยอาหาร คลังวัสดุ ฝ่ายการข่าว และกองกำลัง ความหมายก็คือมุ่งโจมตีและ ทำลายล้างแหล่งที่เป็นเสบียงของกองกำลัง ทำลายแหล่งที่มาของรายได้ที่นำไปสู่อาวุธและ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสงคราม ทำลายเครือข่ายการให้ข่าวแก่กองกำลัง ตัดสายสัมพันธ์ของ ชาวบ้านกับกองกำลังไม่ให้ติดต่อสื่อสารกันได้ และทำลายโอกาสของฝ่ายกองกำลังในการระดม กำลังทหารไปต่อสู้กับรัฐบาล จึงทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่สนับสนุนให้ลูกหลานของตนเข้า ร่วมกับกองกำลังกู้ชาติเนื่องจากกลัวการถูกทำร้ายทารุณจากทหารพม่า แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วน ที่ยังสนับสนุนกองกำลังกู้ชาติของตน เพราะพวกเขาไม่อยากถูกทำร้ายเช่นฆ่าจนสูญสิ้นเผ่าพันธุ์ และนั่นคือเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จับปืนลุกขึ้นสู้กับรัฐบาลพม่า หนึ่งในนั้นคือ กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่⁵⁹

นโยบายดังกล่าวนี้ถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างมากในการตัดทอนกำลังของชนกลุ่ม น้อย แต่กลับส่งผลโดยตรงต่อชาวไทยใหญ่ที่ถูกทำร้ายและเบียดเบียนด้วยวิธีการต่างๆ อยู่ ตลอดเวลา ความไม่เป็นธรรมที่ชาวไทยใหญ่ได้รับถูกถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยใหญ่ว่า “ม่านนีกจากเฮาหน้า (พม่ารังแกเรา)” หรือ “ม่านแป๊กินเอาหน้า (พม่าเอาเปรียบเรา)” ซึ่งเป็น เหตุผลสำคัญที่ทำให้ชาวไทยใหญ่ในรัฐฉานที่ไม่อาจทนต่อสภาวะกดดันทางการเมืองและความ แกร่นแค้นได้ จึงเดินทางเข้ามายังประเทศไทยด้วยสถานะที่ไม่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มผู้ลี้ภัยทาง การเมือง จึงทำให้คนกลุ่มนี้ต้องเข้ามาขายแรงงานในสถานะของแรงงานต่างด้าวโดยไม่ได้รับ ความช่วยเหลือจากฝ่ายใด⁶⁰

---

⁵⁹ วันดี สันติวุฒิมณี, *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*, น.25.

⁶⁰ ธรรต ศิริรัตนบัลล์, *ไทยใหญ่แม่ฮ่องสอน: การสร้างสรรค์ความเป็นไทยใหญ่จากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างไทยใหญ่เดิมและไทยใหญ่พลัดถิ่น ทศวรรษ 2520-2550*, (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553), น.85.

ผลจากการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน ในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ.1962 ทำให้เจ้านางเฮือนคำมหาเทวีแห่งเมืองยองห้วยชายาของเจ้าฟ้าส่วยแตก ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีบทบาทในการเคลื่อนไหวและเรียกร้องสิทธิให้กับชาวไต ได้ตัดสินใจหลบหนีจากเมืองยองห้วยเมื่อทราบว่านายพลเนวินมีแผนจะจับตัว เจ้านางเฮือนคำได้ หลบหนีมายังจังหวัดเชียงใหม่พร้อมกับเจ้าหาญลูกชายคนเล็กและลูกสาวอีกสองคน และพวกเขาได้พบกับเจ้าข้างลูกชายคนรองที่ได้เข้าร่วมและเป็นหนึ่งในผู้นำของกองกำลัง SSIA อยู่ก่อนหน้าที่เขาจะเดินทางมาถึง การมาถึงของเจ้านางเฮือนคำในครั้งนี้ทำให้ขวัญและกำลังใจของกลุ่มกู้ชาติไทใหญ่ดีขึ้นอย่างมาก จนในปีค.ศ.1964 เกิดการรวมตัวของกลุ่มกองทัพเพื่อเอกราชของรัฐฉาน SSIA (Shan State Independence Army) และกลุ่มแนวร่วมสหชาติฉาน SNUF (Shan National United Front) ที่นำโดยเจ้าแสงศึกและนายพลกอนเจิง รวมทั้งได้เชื้อเชิญกลุ่มของจิมมี หยาง อดีตเจ้าฟ้าโกก้างให้มาเข้าร่วมด้วย การรวมกลุ่มกันครั้งนี้ทำให้เกิดกองกำลังใหม่ในชื่อว่า SSA (Shan State Army) ซึ่งในต่อมาก็ได้มีการจัดกองกำลังควบคุมดูแลพื้นที่หลักในรัฐฉานที่ถูกแบ่งออกเป็น 5 กองทัพภาคย่อย ได้แก่⁶¹

กองทัพภาคที่ 1 ควบคุมดูแลภาคเหนือของรัฐฉาน แถบเมืองแสนหวี น้ำสัน เมืองมิด เมืองกุด และส่วนหนึ่งของสี่ป้อ โดยมีจายละอ่อง (เจ้าเสือเลน) เป็นผู้นำทัพ และมีเจ้าข้าง ญยองห้วย บุตรชายของมหาเทวีเจ้าแม่ นางเฮือนคำเป็นรองผู้นำทัพ เนื่องจากเจ้าเสือเลนเป็นลูกครึ่งปะหล่อง กองพันนี้จึงมีกองพันย่อยสองกองที่เป็นทหารปะหล่องร่วมอยู่ด้วย ส่วนกองทัพภาคที่ 2 ควบคุมดินแดนว่าทางภาคเหนือ ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน รวมทั้งเมืองใหญ่ กองทัพภาคนี้ นำโดยโบหม่อง และดูแลกำลังทั้งสิ้น 3 กองพันย่อย อันได้แก่ กองพันชาวว่า 2 กองพัน และกองพันชาวไต 1 กองพัน

กองทัพภาคที่ 3 ควบคุมดินแดนแถบรัฐฉานภาคใต้ เขตเมืองกึ่ง เกซี เมืองหนอง เมืองนาย เมืองปิ่น หมอกใหม่ ของห้วย ล้อจ๊อก กองทัพภาคนี้ นำโดยเจ้ากอนเจิง หรือนายพลโมเอง โดยมีเจ้าแสงศึกอดีตนักศึกษาที่แยกตัวออกมาจากหนุ่มศึกหาญเป็นรองแม่ทัพ กองทัพภาคที่ 4 ควบคุมกำลังแถบสี่ป้อ เมืองใหญ่ นำโดยโปงาเมือง มีกำลังทหารประมาณ 1,000 คน ควบคุมบริเวณส่วนใหญ่ของเมืองสี่ป้อ และกองทัพภาคที่ 5 ควบคุมกำลังแถบรัฐโกก้าง นำโดยจิมมี หยาง

⁶¹ อัมพร จิรัฐติกร, *ประวัติศาสตร์นอกกรอบรัฐชาติ 55 ปี ขบวนการกู้ชาติไทใหญ่*, หน้า 97-99.

นอกจากนี้ กองกำลังของ SSA ไม่ได้เน้นการควบคุมพื้นที่บริเวณชายแดนและเส้นทางการค้ามากนัก ฐานกำลังของ SSA ส่วนใหญ่อยู่ภายในรัฐฉาน ไม่ได้อยู่ที่ชายแดน ได้แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของ SSA คือการต่อสู้กับทหารพม่าอย่างแท้จริง แต่ขณะเดียวกันข้อเสียเปรียบก็คือ การที่ SSA ไม่ได้ควบคุมเส้นทางการค้าชายแดนทำให้ยากต่อการหารายได้มาบำรุงกองทัพ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะได้มาจากการเก็บภาษีและการค้าฝิ่น ทำให้ท้ายที่สุดขบวนการที่เริ่มต้นจากกลุ่มนักศึกษาปัญญาชนผู้ไม่เคยคิดจะยุ่งเกี่ยวกับการค้าฝิ่นจำเป็นต้องถูกผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วมในธุรกิจยาเสพติดนี้ด้วย⁶²

ลุงแสงจุ่ม อดีตทหารไทใหญ่ที่เข้าร่วมขบวนการต่อสู้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.1959 เล่าถึงรายได้ในการช่วยเหลือกองทัพให้อยู่รอดไว้ว่า “ส่วนใหญ่ก็จะได้มาจากการเก็บภาษีจากคนในหมู่บ้านในเมือง ในเขตที่กองกำลังควบคุมอยู่ ภาษีที่เก็บนั้นก็เก็บจากผลผลิตเกือบ ทุกชนิด อย่างเช่น ข้าว ถั่วลิสง งา น้ำมัน ภาษีรถ ลุงเองก็เคยทำหน้าที่เป็นคนเก็บภาษี วิธีการเก็บภาษียกก็คือหนึ่งบ้านเก็บ 10% ของผลผลิต ซึ่งต้องมีการทำบัญชีไว้ด้วยว่าบ้านไหนจ่ายภาษี หรือไม่จ่าย ทุกเดือนก็มีให้เก็บภาษีได้ตลอด ช่วงข้าวออก ก็ไปเก็บภาษีจากชาวบ้านรวมทั้งเก็บจากโรงสี ถ้าเป็นภาษีรถที่วิ่งขนส่ง ในเมืองก็จะเก็บได้ตลอดทั้งปี แต่ส่วนใหญ่แล้วก็จะเก็บภาษีฝิ่น”⁶³ และยังคงกล่าวด้วยอีกว่า

การเก็บภาษีฝิ่นก็คือการเก็บภาษีผ่านทาง เมื่อใดที่ได้ข่าวว่าขบวนฝิ่นจะผ่านทางที่ SSA ดูแลอยู่ก็ไปดักเก็บภาษี แต่ส่วนใหญ่แล้วคนค้าฝิ่นที่จะผ่านทางในเขตรับผิดชอบของ SSA ในปีหนึ่งมีไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่จะขายให้กับกองกำลังก๊กมินตั๋งโดยตรง ดังนั้น ภาษีฝิ่นที่ SSA เก็บ ก็เป็นการเก็บจากชาวเขาชาวดอยที่ปลูกฝิ่นโดยตรง ซึ่งก็ไม่ได้มากมายอะไร ไม่เหมือนกับรายได้ของก๊กมินตั๋ง⁶⁴

จากการที่ลุงแสงจุ่มเล่าถึงเรื่องการเก็บภาษีนั่นได้ชี้ให้เห็นว่าแม้กองกำลังกัวชาติบางกลุ่มจะไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการค้าฝิ่นโดยตรง แต่ภาษีฝิ่นก็เป็นรายได้สำคัญให้กับกองทัพ นอกจากนี้สิ่งที่ลุงแสงจุ่มเล่ามายังชี้ให้เห็นอีกว่า ในช่วงเวลานั้นกองกำลังก๊กมินตั๋งสามารถครอบครองกิจกรรมค้าฝิ่นระหว่าง พม่า และไทยได้หมด

---

⁶² เรื่องเดียวกัน, น.100.

⁶³ อังโน, อัมพร จิรัฐติกร, *ประวัติศาสตร์นอกกรอบรัฐชาติ 55 ปี ขบวนการกัวชาติไทใหญ่*, น.103.

⁶⁴ อังโน, เรื่องเดียวกัน, น.104.

ในปี ค.ศ.1985 ขุนสา ผู้นำกองทัพรัฐฉาน หรือ Shan United Army (SUA) ได้เสนอตัวนำกลุ่มของตนเข้าร่วมกับสภาปฏิวัติรัฐฉาน ภายใต้การนำของ นายพลโม เสง และเปลี่ยนชื่อองค์กรการเมืองและองค์กรทหารใหม่เป็น สภาฟื้นฟูรัฐฉาน หรือ Shan State Restoration Council (SSRC) เป็นองค์กรทางการเมือง และกองทัพรัฐฉาน หรือ Shan State Army (SSA) และในปีต่อมา ค.ศ.1986 ได้เปลี่ยนชื่อองค์กรทหารใหม่เป็น กองทัพเมืองไต หรือ Mong Tai Army (MTA) ส่วนองค์กรการเมืองยังใช้ชื่อเดิมคือ สภาฟื้นฟูรัฐฉาน หรือ SSRC มีนายพลโม เสง เป็นผู้นำทางการเมือง และขุนสาเป็นผู้นำทางการทหารและเศรษฐกิจ⁶⁵

นอกจากนี้ ขุนสา ยังได้ฉายาว่า “เป็นราชาผืน” ซึ่งไม่กี่ปีต่อมา ขุนสาและจางซูเฉียนสามารถผูกขาดอำนาจโดยเบ็ดเสร็จ และก้าวขึ้นเป็นผู้นำสูงสุดโดยสมบูรณ์ บุคคลที่แปรพักตร์ออกจาก MTA ได้สั่งให้สังหารหรือประหารบุคคลระดับนำที่ตนไม่พอใจมากมาย นอกจากนี้ยังมุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการค้ายาเสพติดเพื่อตน ทั้งยังมีมุมมองอยู่กับการเสกสุโขในอบายมุขจนละเลยหน้าที่ปฏิวัติเป็นเหตุให้เกิดความไม่พอใจของพลพรรคปฏิวัติที่มาจากกลุ่มอื่น⁶⁶

การรวมตัวกันทำให้ขบวนปฏิวัติรัฐฉานเข้มแข็งอย่างไม่เคยมีกลุ่มใดในพม่าทำได้มาก่อน จาง ซูเฉียนแถลงในการให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวต่างประเทศในวันขึ้นปีใหม่ของปี ค.ศ.1993 ว่ากองทัพปฏิวัติที่ตนเป็นเสนาธิการทหารอยู่นั้นมีกำลังพลถึง 40,000 คน และยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ กล่าวกันว่าในทุกหัวเมืองของรัฐฉานจะต้องมีทหารกองโจรของ MTA ประจำอยู่อย่างน้อย 1 กองพัน⁶⁷

ต่อมาขุนสาได้ตัดสินใจมอบอาวุธทั้งหมดให้กับรัฐบาลพม่าและยุติการก่อกวนไทใหญ่ เหตุผลที่ทำให้ขุนสาต้องตัดสินใจวางอาวุธนั้น อดีตนายทหารไทใหญ่ในหมู่บ้านเปียงหลวงเล่าว่า เนื่องจากขุนสาดำเนินนโยบายบริหารคนผิวดำ คือ แต่งตั้งนายทหารเชื้อสายจีนซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าทหารไทใหญ่เป็นทหารระดับผู้นำ ส่วนนายทหารไทใหญ่มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับตำแหน่งผู้นำ ส่วนใหญ่จะเป็นนายทหารระดับล่างที่มีถูกส่งไปรบแนวหน้าเสมอ นอกจากนี้ นายทหารไทใหญ่เริ่มได้ข่าวว่าขุนสาแอบติดต่อผู้นำรัฐบาลพม่าอย่างลับๆ โดยไม่บอกให้ผู้นำไทใหญ่ทราบ ผู้นำทหารไทใหญ่บางคนจึงตัดสินใจนำกำลังทหารบางส่วนแยกตัวออกมาจากขุนสา ออกมาตั้งกองกำลังของตัวเอง จนกองทัพเมืองไตมีสภาพคล้ายเขื่อนแตก ทำให้ขุนสาต้อง

⁶⁵ วันดี สันติวุฒิเมธี, *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*, น.38.

⁶⁶ อัคริ มูลเมฆ, *รัฐฉาน ประวัติศาสตร์การเมืองและการปฏิวัติ*, น.132.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, น.133.

ตัดสินใจวางอาวุธเพราะด้านทานกระแสน้ำที่ทะลักล้นต่อไปไม่ไหว และอวสานของกองทัพเมืองไตจึงปิดฉากลงในวันที่ 3 มกราคม ค.ศ.1996⁶⁸

เจ้ายอดศึกได้นำกำลังพลประมาณ 800 คน ข้ามแม่น้ำสาละวินกลับเข้าไปกลางรัฐฉาน ทำการรวบรวมกำลังที่กระจัดกระจายกันอยู่เพื่อต่อสู้รักษาไว้ซึ่งพื้นแผ่นดินถิ่นกำเนิดของชนชาติไทใหญ่ ใช้ชื่อกองกำลังว่า “กองทัพรัฐฉาน” (Shan State Army-SSA) ต่อมาในปี ค.ศ. 1999 เมื่อกองทัพรัฐฉานมั่นคงแข็งแรงขึ้น จึงได้มาตั้งกองบัญชาการที่ดอยไตแลง บริเวณสันเขาชายแดนไทย-รัฐฉาน หลังจากนั้นดอยไตแลงก็ได้เป็นที่หลักในการฝึกกำลังพล ทั้งทางด้านการทหาร การเมือง และกองทัพรัฐฉานก็ได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้พี่น้องประชาชนไทใหญ่ได้รับทราบถึงเป้าหมายทางการเมืองรวมถึงแนวทางการเมืองสมัยใหม่ โดยเป้าหมายของกองทัพรัฐฉาน มีอยู่ดังนี้ 1. กอบกู้รัฐฉานกลับคืนมาและให้ได้มาซึ่งสิทธิที่ต่างๆ ของประชาชนรัฐฉานสมควรได้ 2. เพื่อที่จะทำให้ประชาชนรัฐฉานได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและความสงบสุข 3. จัดตั้งรัฐบาลสหภาพรัฐฉานขึ้นมา⁶⁹

นอกจากนี้ นายพลบิฑู (KNPP) ยังได้กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาตลอด 50 กว่าปี เนื่องมาจากพม่าไม่ได้มองกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ภายใต้อาณาเขตพม่าด้วยความเท่าเทียม แต่พม่ากลับมองว่าตนใหญ่ที่สุด เมื่อก่อนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็คิดว่ากลุ่มของตนสู้ได้ เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง กลุ่มไทใหญ่ ต่างก็คิดว่ากลุ่มของตนสามารถต่อสู้กับพม่าได้ และกลุ่มเหล่านี้ยังไม่ได้จับมือกัน ถึงจะมี NDF (National Democratic Front--แนวร่วมประชาธิปไตยแห่งชาติ) มานานแล้ว ที่พยายามรวมทุกกลุ่มทุกชาติพันธุ์เข้ามา เพราะมองเห็นแล้วว่าทางออกที่ดีก็คือชนกลุ่มน้อยทั้งหมดสามัคคีกันเพื่อต่อสู้กับพม่า แต่พอหลังปี ค.ศ.1988 ที่เกิดการประท้วงใหญ่ หลังจากนั้นก็มีกลุ่มประชาธิปไตยต่างๆ มีนักศึกษาถืออาวุธแยกตัวออกมา ทางพม่าเองก็มีอีก 4-5 กลุ่มรวมตัวจัดตั้งขึ้นมา อองซาน ซูจี ก็ออกมาตั้งพรรคกันเอง ทุกกลุ่มเล็งเห็นว่า เมื่อเราจับมือกันทั้งหมดได้สิ่งที่ตั้งใจมุ่งหมายมันจะเกิดขึ้นเร็วขึ้น แต่ก็ยังพบว่าพม่ายังไม่มีประชาธิปไตย

---

⁶⁸ วันดี สันติวุฒิเมธี, *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*, น.45.

⁶⁹ พันเอกเจ้ายอดศึก, นิพนธ์พร เพ็งแก้ว, และนवलแก้ว บุรพวิวัฒน์, *แผ่นดินฉานในม่านหมอก*, (กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์, 2552), น.259.

อยู่เหมือนเดิม ดังนั้นจึงถึงเวลาที่ชนกลุ่มน้อยทั้งหมดในพม่าทั้ง 7 รัฐที่พม่าแบ่งแยกไว้ต้อง
สามัคคีกัน ต้องจับมือกันช่วยกันหาทางออกของปัญหา⁷⁰

ในวันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ.2000 ได้มีการจัดตั้งสภาเพื่อการกอบกู้รัฐฉาน
(Restoration Council of the Shan State--RCSS) เพื่อดำเนินงานด้านการเมือง ตามหลัก
ที่ว่า “การเมืองนำการทหาร”⁷¹ และยังได้มีการพัฒนากองทัพรัฐฉาน (SSA) ให้มีความเข้มแข็ง
มากยิ่งขึ้น โดยได้ทำการฝึกทหารมาแล้วจำนวน 15 รุ่น เฉลี่ยรุ่นละ 200 คน และฝึกอบรบ
หลักสูตรนายสิบจำนวน 5 รุ่น เฉลี่ยรุ่นละ 100 คน รวมทั้งได้พัฒนากำลังพลในกองทัพให้ม
ความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย สำหรับผู้บังคับบัญชาในแต่ละระดับชั้นก็ได้ให้ความรู้ความ
เข้าใจในภารกิจของตนเองที่ได้รับมอบหมาย และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางทางด้าน
การเมืองของกลุ่มอย่างถ่องแท้

ในช่วงเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2009 ทหารพม่าได้กดขี่ข่มเหงและทำการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนต่อประชาชนในรัฐฉานอย่างรุนแรง โดยทหารพม่าได้ทำการเผาทำลายบ้านเรือนของ
ประชาชนในพื้นที่ภาคกลางของรัฐฉาน จำนวน 500 กว่าหลังคาเรือน และบังคับประชาชนให้
ทำการโยกย้ายถิ่นฐานจำนวน 1,000 กว่าหลังคาเรือน ประชาชนได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่า
20,000 คน และตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา ทหารพม่าได้บีบบังคับเกณฑ์แรงงานจาก
ชาวบ้านโดยไม่ยอมจ่ายค่าตอบแทน ทั้งยังได้ทำการกดขี่ข่มขืนผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งการ
กระทำของทหารพม่า นั้น เรียกได้ว่าเป็นกระบวนการทำลายล้างชาติพันธุ์ต่างๆ ในรัฐฉานให้สิ้น
ซาก เมื่อประชาชนรัฐฉานไม่มีทางเลือกจึงต้องอพยพหลบหนีเข้ามาทำงานในประเทศไทย
เพื่อให้ตัวเองอยู่รอดเป็นจำนวนมาก⁷²

นอกจากนี้ ทางกลุ่ม RCSS/SSA ก็ได้ปกป้องและให้การช่วยเหลือแก่ประชาชนมาโดย
ตลอด ให้การรักษาพยาบาลแก่ชุมชนที่เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ มีการเปิดอบรมหลักสูตร
พยาบาลเร่งรัดทั้งชายและหญิงให้แก่ประชาชนจำนวน 2 รุ่น โดยแต่ละรุ่นมีประชาชนในพื้นที่
ต่างๆ ส่งตัวแทนมาฝึกอบบรมรุ่นละประมาณ 50 คน ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาถึงแม้ประสบ
ปัญหาต่างๆ มากมาย ด้วยปณิธานที่จะยืนอยู่บนเส้นทางแห่งความรักชาติและพร้อมจะทำทุก

---

⁷⁰ พลโทเจ้ายอดศึก, นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, และนवलแก้ว บูรพวัฒน์, *ปลายขอบฟ้าฉาน: บันทึกการ
ต่อสู้ทางการเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า*, น.227-229.

⁷¹ พันเอกเจ้ายอดศึก, นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, และนवलแก้ว บูรพวัฒน์, *แผ่นดินฉานในม่านหมอก*, น.
262.

⁷² เรื่องเดียวกัน, น.263-265.

อย่างเพื่อผืนแผ่นดินบ้านเมือง จึงต้องอดทนอดกลั้นในทุกๆ สิ่ง เพื่อให้ลูกหลานรัฐฉานได้มีเส้นทางที่จะเดินไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและร่มเย็นสงบสุข⁷³

สรุป

การที่อังกฤษได้ให้เอกราชกับพม่าโดยให้มีการปกครองในรูปแบบสหพันธรัฐ โดยมีชนชาติต่างๆ ที่หลากหลาย และมีสัญญาที่เรียกว่าสนธิสัญญาปางหลวง (โหลง) ค.ศ.1946 ให้มีการทบทวนการอยู่ร่วมกันในรูปแบบสหพันธรัฐในอีก 10 ปีหลังสนธิสัญญา ซึ่งต่อมาทำรัฐบาลทหารพม่าได้ผิดสัญญาและได้ปราบปรามชนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดการต่อต้าน ทั้งยังพยายามทำลายความเชื่อเดิมในระบบเจ้าฟ้าของไทใหญ่ จึงเกิดการต่อสู้ของไทใหญ่ผ่านเมืองสีป้อและชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ที่มีผลสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

อีกทั้ง นโยบายที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์จะแยกตัวเป็นอิสระ ทำให้นายพลเนวินเลือกใช้กำลังเข้าปราบปรามในพื้นที่ชนกลุ่มน้อยและประกาศใช้ยุทธวิธีตัดสี่ (Four Cuts) คือ ตัดเส้นเลือดสำคัญ 4 เส้นของฝ่ายกองกำลังชนกลุ่มน้อย ประกอบด้วย อาหาร คลังวัสดุ ฝ่ายการข่าว และกองกำลัง ความหมายก็คือมุ่งโจมตีและทำลายล้างแหล่งที่เป็นเสบียงของกองกำลัง ทำลายแหล่งที่มาของรายได้ที่นำไปสู่อาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสงคราม ทำลายเครือข่ายการให้ข่าวแก่กองกำลัง ตัดสายสัมพันธ์ของชาวบ้านกับกองกำลังไม่ให้ติดต่อสื่อสารกันได้ และทำลายโอกาสของฝ่ายกองกำลังในการระดมกำลังทหารไปต่อสู้กับรัฐบาล จึงทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่สนับสนุนให้ลูกหลานของตนเข้าร่วมกับกองกำลังกู้ชาติ เนื่องจากกลัวการถูกทำร้ายทารุณจากทหารพม่า แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนที่ยังสนับสนุนกองกำลังกู้ชาติของตน เพราะพวกเขาไม่อยากถูกทำร้ายเช่นฆ่าจนสูญสิ้นเผ่าพันธุ์ และนั่นคือเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จับปืนลุกขึ้นสู้กับรัฐบาลพม่า หนึ่งในนั้นคือกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ถึงแม้ว่าระบบเจ้าฟ้าของชาวไทใหญ่จะล่มสลายไปแล้วก็ตาม แต่กองกำลังติดอาวุธต่างๆ ก็ยังคงดำเนินตามแนวทางของตนสืบต่อไป

---

⁷³ เรื่องเดียวกัน.

รายการอ้างอิง

หนังสือ

คอลลิส, มอริส. *เจ้าฟ้าแห่งอาทิตย์อัสดง: ความทรงจำจากรัฐฉาน*. แปลโดย, สุทธิศักดิ์ ปาลโพธิ์.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ริเวอร์บุ๊คส์, 2560.

ฉลาดชัย รมิตานนท์, วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์, บรรณาธิการ. *ไท TAI*, เชียงใหม่: มิ่งเมือง, 2541.

ซาเจนท์, อิงเง่. *สิ้นแสงฉาน*. แปลโดย, มนินยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มติชน, 2553.

เทย์เลอร์, โรเบิร์ต เอช. *รัฐในพม่า*. บรรณาธิการแปล, พรรณงาม เก้าธรรมสาร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2550.

พลโทเจ้ายอดศึก, นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, และนवलแก้ว บุรพวัฒน์. *ปลายขอบฟ้าฉาน*: บันทึกการต่อสู้ทาง การเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2555.

พันเอกเจ้ายอดศึก, นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, และนवलแก้ว บุรพวัฒน์. *แผ่นดินฉานในม่านหมอก*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์, 2552.

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2544.

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. *รายงานการวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่*. โครงการประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท, 2542.

เสมอชัย พูลสุวรรณ. *รัฐฉาน (เมืองไต): พลวัตของชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2552.

อัมพร จิรัฐติกร. *ประวัติศาสตร์นอกรอบปรัชาติ 55 ปี ขบวนการกู้ชาติไทใหญ่*. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558.

วิทยานิพนธ์

จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. *สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย: การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ธรรต ศรีรัตนบัลล์. *ไทใหญ่แม่ฮ่องสอน: การสรรค์สร้างความเป็นไทใหญ่จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทใหญ่เดิมและไทใหญ่พลัดถิ่นและไทใหญ่พลัดถิ่น ทศวรรษ 2520-2550*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.

ธัญญารัตน์ อภิวงศ์. *หยกกับเศรษฐกิจพม่าสมัยอาณาจักรมอญ (ค.ศ.1885-1948)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

ภมรี สุรเกียรติ. *พลวัตของสงครามไทย-พม่า ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

วันดี สันติวุฒิมณี. *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

อภิสิทธิ์ ประวัตินเมือง. *เจ้าฟ้าถนากับความทรงจำร่วมของชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ต้นศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2563.

เว็บไซต์

ร้อยเรื่องเมืองล้านนา. “อิงเง เซอร์เจน” มหาเทวีชาวยุโรป แห่งราชสำนักสปีอ. เชียงใหม่นิวส์. สืบค้นจาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1338827>. เข้าถึงวันที่ 10 มิถุนายน 2567

สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์. สิ้น “อิงเง่ ชาร์เจนท์” มหาเทวโองศ์สุดท้ายแห่งสืป้อ
เจ้าของ ผลงาน “สิ้นแสงฉาน” อันลือลั่น. ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG.COM. สืบค้น
จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_100890. เข้าถึงวันที่ 18
กันยายน 2566

หมอกเตหว่า. เรื่องเล่าจากรัฐฉาน ‘หอเจ้าฟ้า’ ในความทรงจำ. สำนักข่าวชายขอบ. สืบค้นจาก
[2https://transbordernews.in.th/home/?p=9596](https://transbordernews.in.th/home/?p=9596). เข้าถึงวันที่ 31 สิงหาคม
2566